

СНН

СЕРБСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ.

СЕРБСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ.

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 9. децембар 2004.

Нова серија, г. XIV, бр. 50–52

Свечана академија
„Теодор Павловић
и његово доба”

Да смо га познавали,
био би нам драг

Фото: ИВАН ЈАКШИЋ

Интензивирана сарадња Срба из Румуније и Мађарске

У сегединском Српском клубу 6. децембра уприличен је несвакидашњи свечани догађај: потписан је оквирни споразум о сарадњи између Самоуправе Срба у Мађарској и Савеза Срба у Румунији.

Потписивању уговора претходиле су поздравне речи др Милице Павлов, председнице Самоуправе Срба у Мађарској која је нагласила да је оквирни споразум размотрала и прихватила и Скупштина земаљске српске самоуправе. У име Савеза Срба у Румунији, задовољство због потписивања оквирног споразума између Срба у Мађарској и Румунији изразио је Славомир Гвозденовић, председник поменуте организације из Румуније са седиштем у Темишвару који је одмах затим дао и конкретне предлоге у вези са првим корацима остваривања сарадње. Он је предложио да већ почетком следеће године, помоћу српских недељника у Румунији и Мађарској дође до обостраног представљања српских заједница, а понудио је и могућност да једно српско фолклорно друштво из Мађарске учествује на традиционалном Маратону српске народне песме и игре. Осим тога, посебно је нагласио важност што скоријег успостављања стручних контаката између будимпештанске Српске основне школе и гимназије и темишварске Српске гимназије „Доситеј Обрадовић” о којима су касније конкретније разговарали директори двеју образовних институција Катича Рус и Степа Перинац.

Оквирни споразум о сарадњи Савеза Срба у Румунији и Самоуправе Срба у Мађарској садржи сарадњу на пољу културе, информисања, специфичне научне делатности, високог образовања,

заштите мањинских права, а није изостављена ни матична земља, Србија и Црна Гора, са својим живљем и установама.

Имајући у виду годишње планове и програме, две организације организоваће узајамна гостовања културно-уметничких друштава, приредиће књижевне трибине, подржаваће сарадњу српских медија, настојаће да годишње објаве бар једно заједничко издање... „Настојаће искористити могућности заједничког наступа при конкурсима у оквиру конкурса Европске уније са посебним нагласком на регионалној сарадњи” – пише између осталог у тексту документа који су својим потписом оверили др Милица Павлов и Славомир Гвозденовић.

Након свечаног потписивања оквирног споразума о сарадњи двеју организација, Борислав Рус, председник будимпештанске српске самоуправе госте из Румуније упознао је са настојањима бившег тела Срба у главном граду Мађарске на пољу повезивања главних градова у југоисточној Европи, са посебним освртом на сарадњу српског живља, уједно, позвао је Србе из Темишвара да буду гости ССБ.

Боривој Рус, потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској сматрао је важним да спомене жељу многих српских православних верника на југу Мађарске који већ одавно маштају о једном поклоничком путовању по Румунији где би походили наше православне храмове, манастире и културно-историјске споменике, важне за Србе ма где они живели.

Гости су обећали да ће изаћи у сусрет Србима из Мађарске, а потом су са својим домаћинима пошли у сегединску српску правос-

Милица Павлов и Славомир Гвозденовић

лавну цркву где их је дочекао протопрезвитер Бранислав Галић, парох сегедински.

Након краћег задржавања у светом храму, уследио је заједнички ручак и обилазак ужег центра града. Приликом опраштања од домаћина, Славомир Гвозденовић захвалио се на гостопримству, из-

разио жељу и наду у ефикасну сарадњу двеју организација, да би потом позвао представнике земаљске српске самоуправе да буду гости Срба у Румунији, у Темишвару, где ће се ускоро прославити слава и 15. годишњица постојања Савеза Срба у Румунији.

Предраг Мандић

Нова српска цивилна организација у Батањи

У циљу очувања и неговања обичаја, културе и традиције батањских Срба и њиховог преношења будућим генерацијама, желели бисмо да покренемо иницијативу за формирање једне такве цивилне организације која би имала за заједнички интерес управо горе наведене циљеве и чији би будући чланови узели активно учешће у њиховој реализацији. Вишеструки су мотиви за оснивање овакве организације, али би, у првом реду, требало споменути два најважнија. Прво, веома је тешко очекивати да горе поменуте циљеве, у пуној мери и са видљивим резултатима, остварује само једно или двоје људи. Друго, популација Срба у Батањи, која још у целости чува и негује традиционалне вредности нашег народа све је старија и малобројнија.

Већ и ова два разлога нас уверавају да морамо хитно деловати да би све што је вредно у српској културној баштини са ових простора било сакупљено, обрађено и архивисано и на тај начин сачувано за наредна поколења” – стајало је у позивном писму српских активиста Vere Пејић-Сутор, Мирослава Роцкова и Николе Бенеша који су 1. децембра сазвали састанак с циљем да се формира Батањско српско културно друштво за очување и неговање традиција.

У месном Српском клубу, у којем су се окупили бројни заинтересовани мештани, форумом је председавао један од главних организатора скупа Мирослав Роцков. На такозваној оснивачкој седници цивилног удружења наглашено је да је скуп иницијан ради интереса и добробити српске мањине како би се сачувале културне вредности српског народа у граду на мађарско-румунској граници,

обезбеђивали разноврсни облици културно-забавних активности како за старије тако и млађе нараштаје. Подвучена је и важност уважавања разних предлога и савета при формирању удружења.

Пошто су присутни начелно прихватили тезе, основе и циљеве друштва, њих двадесет шесторо је основало Батањско српско културно друштво за очување и неговање традиција. Одмах је уследио и избор руководства новоформиране организације: за председника је изабран Никола Бенеш, за секретара Габријела Дохањош док је трећи члан управе постала Вера Пејић-Сутор. Батањци су именovali и резервног члана, Веру Нелучин-Арман.

После председништва изабрана је и контролна комисија коју ће предводити председница Вашика Роцков. Остали одборници поменуле комисије су Олга Роцков-Гулаш и Петар Весенар, док је резервни члан Иван Станојев. Прихваћен је и статут удружења који ће ускоро бити достављен Суду Жупаније Бекеш.

У наставку заседања говорило се и о нужности што ранијег састављања годишњег радног плана. Ради успешног функционисања организације, Батањци у рад удружења намеравају да укључе и стручњаке и људе добре воље који су без обзира на националну припадност, старост или пол, спремни да подрже остваривање циљева.

Наравно, руководство ће искористити све конкурсне могућности: за цивилне организације често се расписују конкурси па се и батањски Срби надају да ће за одређене своје пројекте добити материјалну помоћ из појединих фондова и задужбина,

П. М.

Јавна седница СМС у Новом Сентивану

Приближавањем краја календарске године, и Српска мањинска самоуправа у Новом Сентивану одлучила се за јавну седницу која је одржана 26. новембра. Због болести и других објективних разлога, састанак је одржан у присуству само два члана самоуправе. Јелена Марковљев-Веселинов, председница месне Српске мањинске самоуправе није се поносила том чињеницом, али је била радосна и задовољна због броја заинтересованих за рад и функционисање СМС у Новом Сентивану.

Бирачи и симпатизери првенствено су били љубопитљиви у вези са судбином српског православног гробља: иако се редовно ради на улепшавању вечног пребивалишта покојника, све док се не уради канализација, гробље ће, упркос бризи месних Срба, остати у таквом стању у каквом јесте.

Говорило се и о улепшавању

окоLINE српске православне цркве и парохijske зграде. Порта светог храма и околина парохijsког дома се редовно одржавају, за шта су на заслужнији Милева, Божића, и Милош Путник.

Дотакнуто је и питање предлога добитника светосавских повеља. Срби у Новом Сентивану су донели своју одлуку у вези са доделом признања које је посвећено оснивачу аутокефалне Српске православне цркве.

Осим наведених, у „разном” је највећа пажња посвећена предстојећим програмима, а то су обележавање св. Николе, Божића, српске Нове године и св. Саве. У сваком случају, бирачи и симпатизери Самоуправе Срба у Новом Сентивану добили су увид у делатност бившег тела Срба у насељу, а последње овогодишње заседање ове организације предвиђа се за другу половину децембра месеца.

П. М.

Изложба Милана Рашића

Захваљујући господину Палу Адору, директору Уметничке колоније у Бачкој Тополи, вредном и неуморном културном неимару који већ деценијама ради на културном повезивању српског и мађарског народа, српска наивна уметност доспела је и у Мохач.

У граду на Дунаву, тачније, Омладинском центру „Иштвањ Сечењи”, 26. новембра отворена је изложба сликара Милана Рашића, истакнутог представника српске наивне уметности. Сlike уметника представљене су у друштву уметничких остварења петорице мађарских уметника који су, већим делом, пореклом из Војводине а данас стварају у Мађарској.

Свечаном отварању изложбе које је помогла и Самоуправа Срба у Мохачу претходио је наступ месног Културно-уметничког друштва „Зора” које је извело једну српску кореографију, а затим је поздравне речи присутнима упутила Љиљана Којић, кустос Музеја наивне уметности у Јагодини која је између осталог рекла следеће:

– Овом изложбом се и даље продубљују колегијалне и пријатељске везе између Музеја наивне уметности у Јагодини у Србији и мађарских институција културе, које трају читаву деценију захваљујући господину Палу Адору, директору Галерије у Бачкој Тополи који упорно и исцрпно ради на свестранијем и дубљем упознавању двеју култура, мађарског и српског народа, па и стварању наивних уметника у Мађарској и Србији.”

Један од таквих уметника је, свакако, и Милан Рашић. Говорећи о животу и уметничком стваралаштву сликара, кустос Музеја наивне

уметности у Јагодини дала је и увид у историјат и рад поменуте културне установе. А што се тиче Милана Рашића, његове слике представљају сегменте свесрпске културне баштине, део савремене ликовне сцене Србије. Код њега доминирају природа, село, манастири, људи, ликови, букети људских фигура повезаних разним акцијама – ведром су и срећна бића у земаљском рају: „Суштина његових мотива је жеља да свет који толико воли уздигне изнад овоземаљске реалности и тиме досегне висине небеске недостижности, како би га заштитио, сачувао за покољења.”

Љубитељи наивне уметности информисани су и о начину сликања Милана Рашића који се користи птичјом перспективом и тачкањем, оригиналним начином структурирања форме, а потом им је дат приказ стваралаштва петорице мађарских уметника чија су дела представљена у друштву слика Милана Рашића. То су: Илона Тот-Гомбкете, Ференц Калмар, Тивадар Кошт, Емерик Фејеш и Пал Хомонаи.

Приликом отварања изложбе, реч је узео и Пал Адор, који је подвукао да култура не познаје границе и изразио наду да ће заједничким пројектима доћи до чешћих повезивања, представљања заједничких културних вредности српског и мађарског народа.

На крају свечаном отварања изложбе, фолклораши „Зоре” одиграли су још једну српску игру, а што се тиче поставке Музеја ликовне уметности из Јагодине, састављене од 28 слика, она ће у Мохачу бити изложена до 20. децембра.

П. М.

Отварање изложбе Милана Рашића у Мохачу

Реконструкција цркве у Мајшу

На реду је обнова фресака

Српска православна црква у Мајшу постепено добија нов изглед. За спољашњу и унутрашњу обнову древне светиње, сазиране 1781. године, најзаслужнији је Норберт Бугарски, старатељ светог храма који већ годинама води бригу о цркви посвећеној Преподобној мати Параскеви.

Протекла година, у животу светиње, биће запамћена по различитим реконструкционим радовима. Наиме, урађена је заштита дрвене грађе цркве, обновљен је иконостас заједно са једном већом иконом. У зависности од материјалних средстава, како рече Норберт Бугарски, ваљало би урадити и обнову преосталих седам композиција иконостаса које би коштале од прилике 1,2 милиона форинти.

И док се врше огромни напори за потпуну обнову цркве, у међувремену, посебна пажња се посвећује фрескама, ремек-делима зидног сликарства која се на зиду светиње појављују постепеном осипањем слоја фарбе. У Мајш све чешће долазе стручњаци који упозоравају

да треба спасити јединствене фреске мајшанске српске православне цркве. За то би било потребно 30 милиона форинти, али пошто се ради о позамашној суми, Мајшани би се задовољили и реализацијом етапних радова: примера ради, уколико би се годишње обезбедило 6 милиона форинти, онда би цео процес обнове трајао 5 година. Међутим, уколико би се годишње 10 милиона форинти уложило у реконструкцију, онда би се до коначног, жељеног циља стигло у року од три године.

Норберт Бугарски, старатељ српске православне цркве у Мајшу је одлучан у вези са остваривањем планова. Марљиво конкурише, тражи средства и најповољније начине за што бржу реализацију неопходних радова. Јер, било како било, зуб времена видљив је и на мајшанској светињи коју својом сматрају и мештани, а походе је и многобројни страни туристи који пролазе кроз ово мало барањско насеље.

П. М.

Вече српске народне песме у Печују

Овације за Мирослава Илића

У организацији Српске редакције Мађарског радија, 4. децембра у печујском Ресторану „Сливен” одржано је Вече српске народне песме и музике.

На традиционалној манифестацији која се сваке године приређује прве суботе у децембру, многобројне љубитеље нашег мелоса, међу којима су били Срби, Хрвати, Мађари, па чак и Немци, забављали су естрадни уметници из Србије: Мирослав Илић и Цица Гајић.

Музичку пратњу обезбедио је оркестар „Сингидунум” из Београда, а за добру разоноду побри-

нуо се и оркестар „Зора” предвођен Крунославом-Кићом Агатићем. На забави је сваки блок песама Мирослава Илића био праћен громогласним аплаузима и урнебесним усклицима, а није изневерила ни Цица Гајић.

Публика је била задовољна, па су многи изразили жаљење што у Печују не постоји угоститељски комплекс у који би стало шест или седам стотина. Јер, интересовања за улазница које су распродате за четири дана, било је и на дан самог концерта.

П. М.

Ново верско гласило у Печују

Са благословом Његовог Преосвештенства епископа Будимског Господина Лукијана, објављен је први број „Саборника”, листа за православну мисију парохије печујске. Уредник листа је јереј Предраг Хајдуковић, парох печујски, а за штампање и графичко уређење задужен је ипођакон Андреј Прасолов.

Новине, које за сада излазе у 70 примерака, представљају духовну потребу и тешку копчу између свештеника и верника. У првом броју издања, печујски српски православни верници могу да прочитају уводну реч свог пастира, који позивајући своје боже стадо на редовно посећивање богослужења пише: „Пред вама се налази лист за православну мисију парохије печујске који ће излазити повремено. Ово је само један од начина како су свештеници широм васељене мисионарили те тако одговорили великом изазову новог времена. Времена, у коме се медији развијају огромном брзином. Исти ти медији у великом формирају свест човека а о штетности коју овај „развој” оставља на душу човека, није потребно говорити. Савремене-

ни човек је изгубљен више него икад. Мисија Православне цркве јесте да привуче савременог човека из лажног овоземаљског блештавила у једину Истину, једину Светлост која својом силом опстаје преко 2000 година.”

У наставку својих уводних речи, јереј Предраг Хајдуковић позива све да се укључе у припрему и објављивање наредних бројева листа. Парох печујски се нада да ће бити и таквих који ће поједине текстове превести на мађарски језик, јер је циљ да се лист објављује на српском и мађарском језику.

Лист пажњу посвећује и предстојећим празницима, дешавањима у парохији, православним појмовима, а објављен је и распоред богослужења. Ту је и текст под насловом „Свете мошти”, а посебно место у издању заузимају дејча и женска страница. Текстулани део издања обогаћен је и духовним путоказима Његове светости патријарха српског Господина Павла и св. владике Николаја Велимировића, а први број листа „Саборник” завршава се вестима из Србије и хришћанског света.

П. М.

Мањине код председника Републике Мађарске

Ференц Мадл

Пред крај календарске године како напредује процес модификације закона о мањинама?

– „Ствар” је, да тако кажем, апсолутно запела. Добро се зна да су се пре прикључења Европској унији, парламентарне странке договориле да ово питање током кампање не буде тема, па је, иако је модификација већ ушла у пленарну фазу, на овом пољу дошло до извесног застоја. Након избора уследио је период када Парламент није заседао. Јесен је као што знамо била „врућа” и у овом моменту се, нажалост, чини да је највећа опозициона странка одустала од

модификације закона о мањинама, јер жели да спроведе неке друге нормативне промене. С обзиром да се ради о двотрећинском закону, тренутно не постоје математичке шансе да било каква модификација овог акта добије потребну подршку.

Када се очекује наставак?

– Потпуно је неизвесно. Нажалост, са земаљским самоуправама нису се консултовали. Знамо да парламентарне странке времена на време имају преговоре, међутим ми у то нисмо упуњени, а какав ће бити исход, заиста је крајње неизвесно.

С. М. Милица Павлов

На позив председника Републике Мађарске, Ференца Мадла, у Будимпешти је 29. новембра одржан састанак којем је присуствовало тринаест председника земаљских мањинских самоуправа. Током скоро двочасовног пријатељског разговора додатна су актуелна питања мањинског друштвено-политичког живота, а за кратак резиме са овог скупа замолили смо председницу Самоуправе Срба у Мађарској, Милицу Павлов:

– Бројчано јаке мањине су првенствено наглашавале промену закона, трудиле се да се тај процес у Парламенту Републике Мађарске приведе крају и тражиле помоћ председника Мадла да, евентуално, својим угледом парламентарним странкама на неки начин сугерише нерешеност тог питања. Остали су првенствено спомињали финансијске потешкоће, које, како је познато, ни следеће, 2005. године неће бити много лакше. На дневном реду биле су и неке појединачне приредбе, али се углавном све сводило на промену закона, материјалне проблеме, издржавање новоснованих мањинских институција за чије функционисање нису обезбеђене финансијске гаранције.

Какве су биле реакције председника Мадла?

– Председник Републике Мађарске, Ференц Мадл за сва питања био је веома отворен. Мислим да је много тога већ знао, пошто је са представницима мањина и раније контактирао. Наравно, током сат-два преговора био је у прилици да се у вези са неким питањима и изненади.

Какве резултате председници земаљских мањинских самоуправа очекују од овог сусрета?

– Морамо признати да председник Републике на рад Парламента и формирање буџета нема великог утицаја. С обзиром на висину угледа и изузетно јаку функцију, верујем да ће господин Ференц Мадл за нас да затражи помоћ свуда где то буде могао и да ће онда можда и бити ефеката.

Делегација Самоуправе Срба у Будимпешти посетила матицу

Делегација Самоуправе Срба у Будимпешти у саставу: председник Борислав Рус, потпредседник Пера Ластих и секретар Српског клуба Владан Јовановић, 2-4. децембра боравила је у Сомбору и Београду, где се, у циљу успостављања тешњих међусобних односа и реализације неколико билатералних пројеката, сусрела са представницима више државних институција.

Током посете Сомбору представнике ССБ примио је новоизабрани градоначелник, др Јован Славковић, секретар Милан Степановић и референт за културну сарадњу, Раде Шумоња. Овом приликом размотрене су могућности привредне и културне сарадње за идућу годину. Договорено је да ће у првом кварталу 2005. у Будимпешти бити представљена комплетна привредна и културна понуда те војвођанске општине.

У Координационом центру за Косово у Београду, делегација ССБ свечано је уручила једанаест врећа за спавање, које је као помоћ нашим сународницима у јужној српској покрајини, обезбедила Српска самоуправа XVIII кварта Будимпеште, на чијем се челу налази Цветко Недучић. Од стране приватних лица и месних мањинских самоуправа на, у ту сврху посебно отворен рачун будимпештанске Српске самоуправе, до сада је пристигло око 700 000 форинти. Акција, која је започета у пролеће ове године, ускоро ће бити приведена крају, а како наглашава потпредседник ССБ, Пера Ластих, средства још увек могу да се уплате. На који начин ће новац бити утрошен, у сарадњи са Координационим центром биће одлучено накнадно. Хуманитарну помоћ такође су обећали надлежни из Министарства иностраних послова Републике Мађарске.

За време посете Етнографском институту Српске академије наука и уметности договорено је да ће се у првој четвртини следеће године у Београду промовисати трећа и четврта свеска Етнографије Срба у Мађарској, чији је уредник Борислав Рус. Тренутно се ради на томе да се ова промоција повеже са гостовањем ансамбла „Вујичић” у Београду и Новом Саду.

Током разговора обављених у Министарству за дијаспору, како даље наводи потпредседник ССБ, Пера Ластих, министру, Војиславу Вукчевићу предочени су резултати досадашњег рада, а посебно интересовање изражено је у вези са припремом новог закона о држављанству и закона о дијаспори. Такође су уложени напори за успостављање сталне и директне сарадње са свим српским установама у Мађарској.

При крају дводневног боравка у матичној земљи, представници ССБ посетили су и Библиотеку града Београда. Запослени у овој

институцији Србима у Мађарској понудили су изложбу на тему, Београд у доба деспота Стефана Лазаревића и предложили да се у библиотеци редовно организују промоције и представљања српских установа и књижевника из Мађарске, што би обезбедило константно присуство у културној јавности главног града Србије.

Постоје, такође, могућности за приређивање мини-концерата и других занимљивих садржаја. Договорено је да се што пре размне конкретни предлози на основу чега ће се утврдити план сарадње. Предложено је, надаље, да градска библиотека помаже библиотеку Српске школе, а отворено је и питање могућности повезивања библиотеке „Ервин Сабо” у Будимпешти и Библиотеке града Београда. Како је констатовано, већина програма може да се оствари минималним материјалним средствима, при чему за напред наведено постоји обострано интересовање.

С. М.

Делегација ССМ у посети Министарству за дијаспору Републике Србије

„Барка” угостила и малишане из Сантова и Чипа

Две луткарске представе, торта, гибаница и много доброг расположења

Последња „Барка” у овој години, по оцени многих, превазишла је и најсмелија очекивања не само организатора, већ у првом реду деце и њихових родитеља. Не само зато што су на импровизованој позорници брода „Вог”, у недељу, 5. децембра гостовали луткари из Новог Сада са чак две позоришне представе, већ и збога тога што је Српској самоуправи V кварта, односно, главном организатору Ђорђу Шибалину, успело да у Будимпешту привуче малишане из Сантова и Чипа. Они су у мађарску престоницу, у пратњи учитељица и васпитачица кренули са првим петловима, само да би тога дана учествовали на овој познатој дечјој манифестацији.

Око подне Сантовчани су уз пратњу хармонике децу повели у коло, а негде у то време љубазни домаћини на сто су изнели врућу гибаницу и сокиће. Неким чудом створила се ту и огромна торта у облику Бетмена, коју и поред најбоље жеље малишани нису могли да поједу целу. Да је време просто летело говори чињеница да је око 13 сати, када је по правилу требало да буде крај, „Барка” још увек врвила од дечје граје, вриске и смеха. Ништа лепше пред крај календарске године својој деци нису могли да приуште ни родитељи, пожелевши организаторима исто толико креативности и добре воље и у следећем полугодишту. Уместо нашег коментара, за краће утиске замолили смо саме учесни-

мо искључиво због тога што су деца најбоља публика и што је увек имамо. Ми смо једно од ретких позоришта које може да игра и за онај јаслени, најмањи узраст са дудицама. Чак и они гледају наше представе. У Србији сада постоји шест луткарских позоришта, што је сасвим довољно, с тим што је као и свуда на свету проблем новац. Ми се некако сналазимо. У матичним позориштима испуњавамо захтеве директора, редитеља, репертоарске политике позоришта па се некад деси да радимо и нешто што баш и није оно што ми хоћемо, сами бирамо текстове, режирамо, с тим што су наши сарадници такође професионалци. Музику пише познати кантаутор из Новог Сада, Бата Нонин, а

лико важни, битно је да трајемо. Мислим да је спас у томе да човек ради оно што воли. Има безброј анегдота везаних за нашу „бившу публику”, некадашњу децу, а садашње одрасле људе. Једном, возећи се телевизијским аутом на снимање, обратио ми се возач са примедбом да ме познаје из позоришта. Није ми ништа пало на памет и питала сам да га ли можда он води своју децу у позориште. „Не”, одговорио је, „не-го сам вас ја гледао кад сам био мали.” Деца расту, генерације се смењују, а ми остајемо у том послу. Дакле Бог, још мајмо.

Естер Абрахам, васпитачица мешовите српске групе помашког обданишта:

– Први пут сам овде и видим да ми је и син потпуно одушевљен. Не зна у чему више да ужива, у томе што је на броду, што је са другарицама, или у представи. Веома се добро осећамо. Манифестацију сам рекламирала код родитеља мојих малишана у помашком обданишту, али знате како је, „заузети смо, немамо времена, имамо програме...” Мислим да следећи пут заиста треба некако да се изорганизујемо и да доведем и осталу децу. Јер, било би их још који би у свему овоме уживали.

Нада Бунчић-Ђурић, председница Српске самоуправе у Сантову:

– Пошто су организатори пореклом из Сантова, решили су да нас позову, да им дођемо у госте. Довели смо десеторо малишана, од трећег до седмог разреда. Нажалост, више немамо. Из Сантова смо кренули ујутру у 6.30 и требало нам је три и по сата да би стигли. Деца су заиста уживала и мислим да претходне ноћи од узбуђења нису могла ни да спавају, јер међу њима има и оних који су сада у Будимпешти први пут. Веома су се радовала што ће доћи, нису могла да замисле како ће то све да изгледа и шта ће они то овде радити. Али, изгледа да им је занимљиво и сигурно ће се у Сантову вратити препуни доживљаја. За нашу децу, посебни програми организују се у поводом верских обреда и мислим да би за све сантовачке малишане у оквиру Дома културе требало организовати нешто слично овоме, јер је заиста веома занимљиво. Девојчице и дечаци, иначе веома интензивно раде у оквиру фолклорног друштва „Весели Сантовчани” са Евицом Чатић-Козић и баш су пре неки дан имали запажен наступ у Баји. Примера ради, за Дан светог Николе имамо обичај да сву нашу децу и ону која су пореклом из Сантова, окупимо и дарујемо. Тада треба да купимо и до тридесетак пакетића.

Зора Пејовић, учитељица из Чипа:

– Из Чипа смо кренули јутрос у 8.00 сати. Довели смо петоро малишана, који су се свему јако радовали, ишли смо да видимо Вуков споменик, одвела см их у српску цркву, где су упалили свећу, купили смо календаре, одвела сам их до Текелијанума, видели су спомен-плоче Тихомиру и Стојану Вујићићу. За децу је дружење на „Барки” било изванредна прилика да уживо чују српски језик, што је за њих веома корисно и сигурно ће им остати у лепом сећању.

С. М.

Као и увек на улазу су децу дочекали Дијана и Милан Ђурић са њиховом ликовном радионицом, која из месеца у месец има све више поклоника. Док су деца пристизала, дотле су се чланови новосадског „Позоришта из кофера” припремали за извођење луткарских представа, „Рођенданска торта” и „Пингвин Гвин”. Нешто пре 11 сати пред „препуно гледалиште”, изашли су глумци-луткари, Емина Милић и Драган Зорић, стално ангажовани у Позоришту младих, такође у Новом Саду. Током сат времена, не рачунајући краћу паузу, успели су наше малишане да развеселе, до суза насмеју, разнеже и „натерају” да у кратким, атрактивним једночинкама и сами активно учествују.

ке, родитеље, госте и глумце „Позоришта из кофера”:

Драган Зорић, глумац „Позоришта из кофера”:

– „Позориште из кофера” је институција за себе и једно од ретких приватних позоришта у Србији, које ангажује глумце по пројектима. На репертоару имамо десет представа, а исто толико година и постојимо. За нас зна цела земља. Гостујемо по фестивалима, идемо чак и ван Србије, у бивше републике некадашње Југославије, тако да за нас границе не постоје. Наша „циљна група” су деца од 2-7 година и једно смо од ретких позоришта које ради искључиво луткарске представе са комбинацијама живог глумца, што је у луткарству, може се рећи, модернији тренд. Иначе, све ово ради-

лутке су нам до сада израђивали у Бугарској, јер они имају фантастичну школу луткарства. У последње време на том плану имамо јако добру сарадњу са ликовним педагозима из Суботице.

Емина Милић, глумица „Позоришта из кофера”:

– Ми не само да радимо оно што волимо, већ радимо са децом која су анђели на овој нашој земљи. Време које проведемо у игри са њима за нас представља највеће задовољство и заиста нам ништа није тешко. Јесте ово бекство од стварности, али се на неки начин, тако боримо против свега што је лоше. Број представа које смо у протеклих 30 година одиграли, што у нашем матичном Позоришту младих, што овде, заиста је огроман, али мислим да бројеви нису то-

Милица Павлов о активностима ССМ током 2004.

Размишљајмо различито, али поштујмо већину

Др Милица Павлов

Када смо председницу Самоуправе Срба у Мађарској др Милицу Павлов замолили да издвоји области у којима се у ССМ током ове године највише радило, била је у малој недоумици. Тешко је, по њеним речима, рећи који су били приоритети, јер је свим члановима самоуправе свакако најважнија она област рада у коју су директно укључени:

– Покушала сам са свог аспекта да пажњу посветим свакој области. Дешавања је заиста било много – од школовања, културе, па до политичких активности. Све до самог краја године су се дешавале културне манифестације, медији су били угрођени, о чему говори и омбудсманов извештај. Тиштале су нас и модификације закона, а такође и међународни односи.

Ипак, у шта је требало уложити највише енергије, односно шта је то што је због своје деликатности остало недовршено у протеклој години?

– Ја мислим да су финансије највећи проблем. Зна се да је земаљска самоуправа на номиналној цифри од 2003. године и да ће јој и наредне године иста сума стајати на располагању, што значи да ћемо морати доста да штедим. Можда ће неко да каже да смо већ превише штедели. Очекивања према нама су доста велика. Тај фонд није повећан, али већи је проблем што је све теже добити она додатна средства која су се обично добијала путем конкурса. Овде не мислим само на земаљску самоуправу, већ пре свега на наше људе у унутрашњости који су често радили и волонтерски а којима ће новонастала ситуација знатно отежати рад и узимати много више енергије него до сада. Нажалост, то је једна тенденција која неће моћи ни следеће године да се избегне.

Да ли је то разлог што су неки програми земаљске самоуправе на које смо ранијих година навикли сада изостали?

– Неке манифестације нису ишле под именом земаљске самоуправе, јер је ове године функционисао Кул-

турни и документациони центар који је део тих активности одрадио под својим именом. Јесте да смо ми давали неку техничку помоћ, па чак и финансијска средства, али то није ишло под нашим именом. Можда се зато на тренутке чини да смо били мање ангажовани. Чињеница је да фолклорни део Сабора српске културе није одржан, међутим већ постоји једна иницијатива да се то више не ради као до сада. Има идеја да се не зову друштва на јавно представљање, него да се појача стручни рад и обука њихових уметничких руководилаца, а то би могло да иде преко матице.

Каква је била комуникација и сарадња ССМ са локалним српским самоуправама током ове године? Шта је њих највише тиштало и колико је земаљска самоуправа могла да им помогне?

– Што се тиче провинције, мислим да је била успешна година, ако се сетимо да је прорадио центар у Баји. Сегедин је и до сада био активан преко фонда којим се репрезентује наш Документациони и културни центар. Завршена је изградња црквено-општинског комплекса у Печују, што је доста велики подухват. Покушали смо да неке редовне радне седнице преместимо у унутрашњост, на локални ниво. То је можда у духу мог обећања које сам дала после избора да желим да спроведем децентрализацију. Чињеница је да смо често добијали замерке из провинције да им конкурсне пријаве не пролазе зато што су једноставно промењени фондови, а услови за предају тих конкурса су све строжији, ригорознији и све више података треба да се приложи, што иначе свима њима отежава рад и задаје потешкоће.

Како коментаришете могућност да у наредном изборном циклусу не буде избора за мањинске самоуправе, што често провејава у јавности?

– И ја сам чула такву врсту коментара, али лично мислим и морам бити барем толико оптимиста да очекујем да мањинске самоуправе неће бити угашене. Чињеница је да овог тренутка постоје коментари који кажу да, уколико се не промени мањински закон и уколико прође на уставном суду захтев омбудсмана који се позива на то да промена каква се предлаже није у духу устава, а на исти начин се буду одржали избори за земаљске самоуправе 2006. године и Уставни суд утврди да је то евентуално тако, онда, наводно, неће бити ни мањинских самоуправа. Ја мислим да то Република Мађарска неће себи дозволити. Ипак је то један уходани систем, који мож-

да има много мана, али знамо из чега то произилази. Биће врло тешко то поново регулисати, било како да се буде модификовао закон. Надам се да онда неће бити могућности да се злоупотреби један закон и да Мађарска неће дозволити да један систем који је до сада функционисао нестане.

Чињеница коју сте и сами споменули је да је дошло до погоршања положаја редакција на српском језику, односно могућности да њихове информације допру до већег броја наших сународника. Колико ССМ може да учини на решавању тих проблема и да ли је до сада било неких активности у том правцу?

– Наших реаговања је било, али она на жалост нису довела до помака ка бољем. Постоји један уговор који је потписан 2000. године од стране свих 13 земаљских мањинских самоуправа и тадашњег председника Мађарске телевизије, где је било тачно наведено када је прво приказивање, а када реприза мањинских ТВ магазина. Суботњи термин на другом каналу је изабран управо да би гледаоци и припадници мањина који немају времена и могућности да одгледају прву емисију током недеље у радно време, имали прилику да је погледају када су код куће. Дошло је, међутим, до промене на челу телевизије и нови председник је једноставно повукао тај споразум и више га не уважава, нажалост. Највећи бол за свих 13 мањина било је то што том његовом чину нису претходили никакви договори, није била понуђена никаква друга алтернатива, него је недељу дана пре промене структуре у телевизији декларисано да долази до такве драстичне промене. То ће највероватније опет временом дати повода да се каже како се ове емисије не гледају, а не знам како би и могле када су тешко доступне запосленим људима.

Радио програму на српском језику је стара бољка да се не чује у свим регијама где живе припадници српске мањине. Након омбудсмановог извештаја повећана је сатница програма, али то је опет једна поподневна регионална емисија, што значи да опет не допире свуда. Најжалосније, дозвољено је редакцији да то одради, а потребне финансије нису обезбеђене. Њима је због рестрикција ограничен превоз, телефонирање и остали услови за нормалан рад.

Што се тиче Српских народних новина, држава је њихов годишњи буџет смањила за 30% и заиста не знам која би организација без последица могла да поднесе такву рестрикцију.

На свим сусретима са руководиоцима политичарима у било којој функцији, било да су страначки или владини функционери, потенцирају се та питања. Ако не увек с моје

стране, неко од нас свакако потегне то питање. Међутим, председници телевизије и радија тврде да су то самосталне институције, тако да је тешко утицати на њих.

Оцењујете ли плодносним сусрете које сте ове године имали са представницима наше матице?

– Друга половине ове календарске године је била у том знаку, почевши од тога да је камп „Вук Караџић” ове године приређен у матици, а и усавршавање просветара је ове јесени поново одржано у Србији. Биле су две делегације у којима сам имала прилике да будем члан: то су биле посете Ференца Мадла и Каталин Сили Србији и Црној Гори. Значи, могла сам да присуствујем њиховим преговорима и имала сам прилике да се сретнем са политичким лидерима Србије, односно Србије и Црне Горе.

Недавно смо организовали посету преко Самоуправе Срба у Мађарској и Амбасаде СЦГ у Будимпешти. Та званична посета Београду је имала посебну тежину, јер као што се и из извештаја зна, мислим да смо успели да дођемо до свих оних нама значајних министарстава у релативно кратком временском периоду, пошто је то била тродневна посета. Посетили смо више министарстава са чијим челницима смо се срели и разговарали, овога пута не као чланови разних међународних делегација, већ као Срби из Мађарске. Упознали смо их са нашим проблемима и жељама. Од њих смо првенствено тражили моралну подршку, али и конкретну што се тиче организације, да буду отворени за наше молбе и жеље, које нису биле иреалне. Често је доволна само добра воља и отворени приступ једном проблему који се може лако решити.

Јавност је упозната да је ове године било неколико врло бурних седница Скупштине, односно Председништва ССМ. Како Ви коментаришете атмосферу која је владала на тим скуповима и начине решавања актуелних проблема?

– Слажем се да је било тога, али очигледно да је заједница сагледа за такве жестоке дебате. С једне стране то је чак и добро, сукобљавају се разна мишљења, што је потпуно природно, јер не размишљамо сви на исти начин. Једино је жалосно што после таквих дискусија настају замерке и увреде. Ипак смо ми једна мала компактна заједница, која не би смела након дискусија да се развије на више страна. Било би добро када би свако прихватио туђе мишљење, када би свако прихватио правило: већина-мањина. За нас као заједницу би било добро да поштујемо одлуке већине и да, и када се не слажемо са тим одлукама, на неки начин поштујемо оно што је већина одлучила.

Разговарао: Драган Јаковљевић

Ренато Вујаковић, песник

Поезија ми је увек спасоносно уточиште

Са песничком збирком Рената Вујаковића „Светлост невидела” коју је Градска библиотека Новог Сада објавила 2001. године, српска јавност у Мађарској имала је прилике да се упозна пре десетак дана, на књижевној вечери приређеној у Будимпешти. Млади песник из Карађорђева код Бачке Паланке био је један од гостију Српског клуба, у оквиру представљања стваралаштва овдашњих младих песничких нада.

Нека друга врата

– Пошто сам ја у многим стварима пропустио да се докажем, хтео сам да на неки други начин привучем нечију пажњу. У почетку је то била једна девојчица, а онда сам помислио да би папир и оловка, које сам имао увек уз себе, били сјајан начин да неком привучем пажњу. У једном моменту то постаје озбиљно и онда се отварају и нека друга врата.

На питање колико је дуг његов песнички стаж, Ренато Вујаковић одговара да упркос чињеници да је његова прва збирка објављена тек пре три године, он већ 16 или 17 година свакодневно напише по нешто.

– Има једна битна ствар: пошто сам ја у многим стварима пропустио да се докажем, хтео сам да на неки други начин привучем нечију пажњу. У почетку је то била једна девојчица, а онда сам помислио да би папир и оловка, које сам имао увек уз себе, били сјајан начин да неком привучем пажњу. У једном моменту то постаје озбиљно и онда се отварају и некаква друга врата.

Значи, прво је настала љубавна песма. А после тога?

– Прва песма говори о неком миру. То су већ зрелије и озбиљне ствари. Увек сам у контакту с нечим што се дешава у животу. Код нас и око нас су већ годинама ратови, хаос и породични проблеми, све се тресе, од породице до земље, све је лабилно, све је несигурно. Сензитивитет и осетљивост онда то региструју пре и снажније, угрожен је човек од свега тога, тако да он нема избора. Није то само позив, иако је позив потребан песнику за нешто. Пре је спасавање, тако да песник бежи онако достојанствен, спасава се на неки начин.

Да ли је и у твом случају у питању било спасавање?

– Да, потпуно сам сигуран у то. Човек мора да схвати да не сме да остане задовољан ранијим радом, требало би да настави, и ако то прихвати, велики корак је направио било ко и у било чему, да направи праву ствар, тиме што ће постати користан и другима.

Да ли је твоја поезија блиска ономе чиме се иначе бавиш?

– Десило се да сам ја само писао, иако је живот жешће измицао и измиче стално, увек бива некако угрожен. Образовање сам завршио са основном школом, годинама радио којекакве послове, неожењен, без амбиција да се женом итд. Значи да никаквих уобичајених друштвено прихваћених места нема у мом животу. Једино је до сада било писање. Било је само то и ништа друго. Тек данас ми се чини да ће бити места и за још нешто друго, али до сада је карактеристично било само писање, само бављење самим собом.

У којој мери је, по твом мишљењу, опште или тзв. формално образовање важно за једног књижевника?

– И у једној и у другој ситуацији је пресудно, колико је ко вољан, спреман, хоће да ради, колико га занима, воли итд. Требало би да систем образовања да једну формулу за живот, да се стекне једно систематско образовање. Из једног угла све је то корисно. Кад сам схватио колико је потребно да се неки систем целовито објасни из једног угла, потрудио сам се да га нађем. Много је то лакше у школи, уз педагоге, уз толико искуство генерација, уз уџбенике. Добро би било поручити тој деци да је то велика корист и да то схвате што пре. Ја нисам имао ту срећу да то схватим на време, него сам пуно касније све то почео да освајам сам, а све стоји спремно и чува се већ хиљадама година.

Песници обично нерадо одговарају на питање о чему говори оно што напишу. Ипак, замолићемо те да начиниш изузетак, пошто већина наших читалаца није у прилици да у рукама има твоју збирку песама.

– Збирка се зове се „Светлост невидела”, светлост која се не види, која није свакодневна. Она је потребна да се свет види, заокружи у неком светлу. Убрзо после те збирке ја сам постао и религиозан, можда чак и пре. Иако у њој нема никакве речи о религиозности, ни ти говорим конкретно о томе, ни на једном месту не помињем Бога, мислим да она говори о том неком људском вапају, тражењу вере.

Кажу да је прву песничку збирку је најтеже издати. Како је тај пут изгледао у твом случају?

– Ја сам имао срећу да имам течу, који је већ био забринут за мене: шта ја то радим, зашто ништа не постижем и коначно је решио да рукопис однесемо човеку од угледа и имена, који је иначе касније написао рецензију. Решили смо да, ако не добијем никакву позитивну критику или одјек на то, дигнемо руке од свега и да почнем да се бавим нечим другим у животу. Ето, десило се да није био само позитиван коментар, него и више од тога. Књигу је издала Градска библиотека Новог Сада.

Колико су за промоцију младог ствараоца, осим квалитета оно-

Ренато Вујаковић

га што напише, важна лична познанства и може ли се постати познат и без њих?

– Чини ми се да је потребно просто уживати и трудити се да ту, најпозитивније речено, позу, песник носи и показује, да буде доследан и да онда себи сличне и сродне лако налази, и они њега, а то су већ неке личне везе. Требало би да буде ваљда довољно да је књига добра, али мислим да је комбинација ове две ствари најбоља. Трудим се и сам јер ми није лако да живим како песник, да то буде нешто, да будем у тој пози, иако не волим да позирам и да глумим. Најпозитивније је ако песник ту своју улогу и у практичном животу шири, ако указује, буди, запитује, да просто стално инспирише и себе и друге нечим. Мислим да је добро да и том живом речју и делом, поезијом, човек позитивно оплеменењује себе и свет око себе.

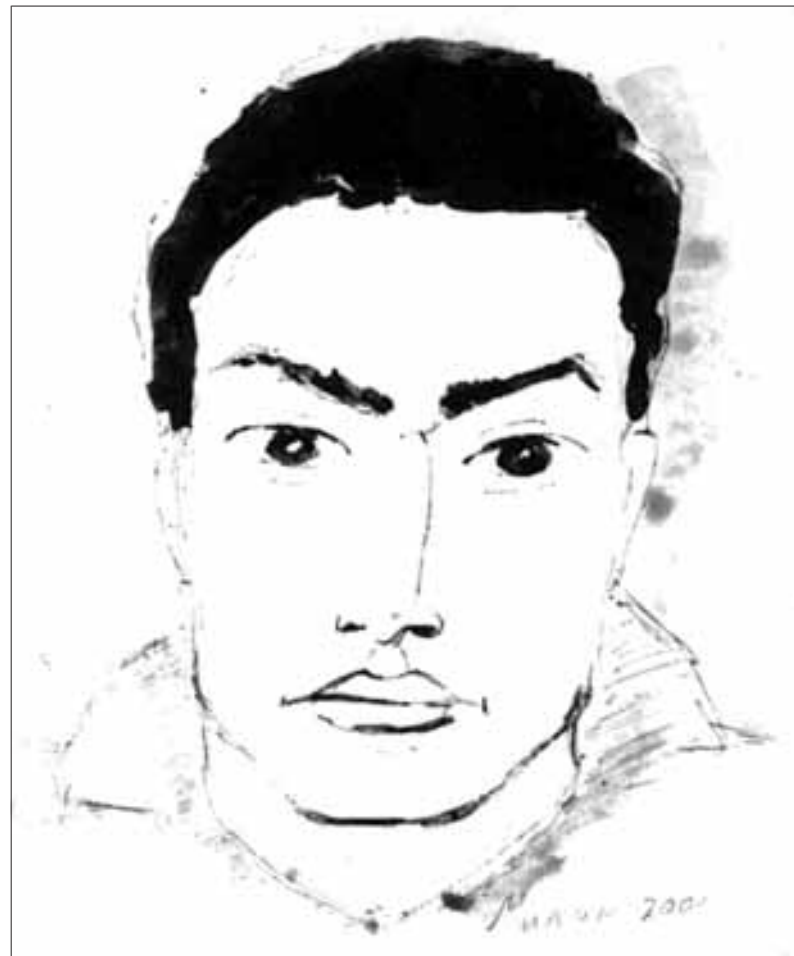
Млади песници из Србије имају изузетно ретко прилике да се представе јавности у другим земљама. Како је дошло до твог гостовања Мађарској?

– Милана Ђурића, овдашњег професора ликовног васпитања сам упознао у Новом Саду, управо поводом те прве књиге, пошто смо преко заједничких познаника дошли на идеју да нацрта мој портрет за књигу, дакле да то не буде фотографија. Још пре годину дана било је говора да би можда овде могао да дођем и промовишем књигу. Онда се родила идеја да се обједини стваралаштво пар овдашњих младих песника и да се наш наступ заокружи. Тако је приређено књижевно вече у Будимпешти.

Протекле су три године од прве збирке. Да ли је нешто ново спремно за појављивање пред читаоцима?

– Другу књигу песама сам озбиљније и сериозније спремао, као и једну књигу кратких прича, прозе, тако да ће то скоро бити готово. Практично, на њихово штампање рачунам од пролећа.

Разговарао: Драган Јаковљевић

Песник у очима илустратора Милана Ђурића

Свечана академија о Теодору Павловићу

Да смо га познавали, био би нам драг

У свечаној сали општине В кварта, 1. децембра са почетком у 17 часова одржана је свечана академија под насловом „Теодор Павловић и његово доба”, поводом 200. годишњице рођења покретача и уредника Србског народног листа, Србских народних новина, књижевног алманаха „Драгољуб”, секретара Матице српске и уредника Матичиног „Летописа”.

Организатори, Српска самоуправа у Будимпешти, Самоуправа Срба у Мађарској, Српска самоуправа В кварта у сарадњи са Матицом српском и Српском основном школом и гимназијом у Будимпешти, за учеснике Академије изабрали су заиста врхунске стручњаке, академике и професоре из Србије и Мађарске. На почетку, уважене госте, у првом реду Његово преосвештенство епископа будимског господина Лукијана, представнике амбасаде Србије и Црне Горе у Мађарској, представнике наших друштвено-политичких и културних институција и друге заинтересоване, у име организатора поздравно је председник Српске самоуправе у Будимпешти, Борислав Рус.

Реч је затим узео модератор скупа, потпредседник ССБ, Пера Ластић, који је и најавио првог предавача, академика Василија Крестића, директора Библиотеке Српске академије наука и уметности. У излагању под насловом „Теодор Павловић, новинар”, Василије Крестић, пре свега се осврнуо на историјски контекст времена у коме је Павловић живео и, између осталог, нагласио:

– Павловић је сматрао да су новине најбоље средство којим се могу остварити циљеви за које се определио. Снажног, српског патриотског осећања, он је био лојалан угарски поданик. Радовао се и заносио њеним успесима, али интерес Срба и српства није ни хтео, ни могао да потчини туђим националним интересима, поготово не оним, ни онаквим какви су били у Кошутовом политичком програму. У основи конзервативац, био је заступник српске привилегијалне политике и у том смислу, како је забележио Јаков Игњатовић, по могућству опозиционар. Занимљиво је да је такав став Павловића, према привилегијалном праву, суштински супротан од оног, који је према привилегијама имао Сава Текелија. Њих двојицу то није спутало у сарадњи. По природи помирљив, али у схватању постојан, Павловић није хтео да се упушта у разбуктале борбе око језика и правописа. Није желео да се замери ни Вуку, а ни његовим противницима. Али, када му је борба била наметнута, испоставило се да је у погледу реформе језика и правопис-

са, као и у политичким схватањима био конзервативац (...) У скици за новинарски и политички портрет Теодора Павловића нужно је поменути да је он својски помагао уставобранитељски режим у Србији, да је својим новинама доприносио његовом учвршћивању, да је због тога долазио у сукоб са Обреновићима и њиховим присталицама и да је био под сталним надзором аустријске цензуре... Павловић заузима једно од најистакнутијих места у историји српског новинарства. По угледу на страну, богатију, разноврснију и развијенију штампу, он је у своје новине завео уводни чланак, унео је у њих свежину, стилу је дао живост и извесну борбену ноту, чиме их је дигао на угледну висину, приближио их нивоу оновремене модерне, европске журналистике, а потоњим српским новинарима указао је на пут, којим ће се они кретати.

О интелектуалном и духовном животу вишенационалног Будима и Пеште у првој половини XIX века у наставку скупа говорио је др Имре Реш, сарадник Института за историјске науке. Оцењујући овај период добом реформи, уважени гост је рекао да је Будим у то време био државни и административни центар, док је Пешта важила за економско, трговачко и културно средиште. Он је такође говорио о демографском и националном саставу становништва, густини насељености, са посебним освртом на положај српске заједнице, која је у то време представљала 2% од укупне популације. Др Реш посебно је истакао вишенационална обележја престонице, процват културног живота, велики допринос универзитетске штампарнице развоју немађарске књижевности прве половине XIX века, итд. Књиге су се из Пеште шириле и разносиле и ван граница Мађарске, у суседне земље, што је умногоме доприносило и буђењу националне

Катица Рус прима поклон-књиге од Божидара Ковачека

Академик Василије Крестић говори о Теодору Павловићу, као новинару

свести. Говорећи о културном животу српске заједнице и њеним везама са већинском културом, др Имре Реш нарочито се осврнуо на личност Бенија Калаија, првог заједничког министра у Босни, који је одлично знао српски језик и био велики пријатељ Срба у Пешти и Будиму.

Професор Иштван Тот, затим је говорио о Србском народном листу Теодора Павловића и неким мађарским новинама, са намером да присутнима пружи увид у стање српске писане речи, популарне садржине и то у контексту мађарске и европске штампе сличног карактера:

– Павловићев недељник био је намењен првенствено људима који нису знали ни мађарски, ни немачки. Али, доћи до тих потенцијалних читалаца није било лако те је Србски народни лист крајем прве године излагања обустављен и поново је покренут 1837. године (...) Павловић је у извесној мери своје листу успео да да словенски и српски карактер. У том смислу веома је значајна студија Јана Колара о књижевној и културној узјамности словенских народа, која је први пут објављена овде. Објављени су написи о Црногорцима, Словацима и о томе „како Немци Србље описују”. Постоји низ примера из којих се може видети да се неки чланци у потпуности поклапају са мађарским, или им је само тема иста (...) Теодор Павловић је са Србским народним листом стекао велике заслуге у изградњи српске читалачке публике. Он је знао чиме се могу придобити читаоци, какве чланке ће они радо читати. Да је успео у својој намери види се по томе што је касније када су се људи навикавали на читање, мењао карактер својих издања. Србске народне новине постале су праве новине, а његов алманах „Драгољуб” био је литерарног карактера.

У паузама између излагања глумци Српског позоришта, Милан Рус и Јосип

Маториц, публици су представили пробране новинске текстове и написе Теодора Павловића на разне актуелне теме тога времена. Слободно се може рећи да је „коначно дело” те вечери ставио др Божидар Ковачек, председник Матице српске. Он је о дугогодишњем Матичином секретару и уреднику „Алманаха”, поред осталог рекао:

– Теодор Павловић је био леп човек. Висок, црноок, духовит, добро образован, говорио је многе језике и имао изузетан друштвени шлик у Пешти која је тада била велики и леп европски град. Стекао је то, заправо, у канцеларији Михајла Витковића, где се окупљала мађарска и српска елита. Ту је он друговао и са Сечењијем и са многим другима, који су залазили у Витковићеву кућу, а чинили су сам врх мађарске културе. Није онда чудо што га је Матица српска замолила да се прихвати уређивања „Летописа”, а потом га изабрала за свог првог секретара (1832-1841).

У тој улози, наставио је даље др Божидар Ковачек, Павловић је настојао да омасови чланство, да Матицу српску материјално постави на ноге и учини је саборном. Око ње окупља племиће, богате људе, развија међународне везе, расписује први књижевни конкурс, а узевши у обзир целокупну његову делатност, сврстава се у пет најважнијих људи Матице српске свих времена. „Није био лош ни као песник и прозни писац, а иако није много писао, књижевни радови су му доста добри. Да смо га познавали, био би нам драг”, завршио је своје изузетно занимљиво излагање председник Матице српске.

Наредног дана, 2. децембра у аули Српске основне школе и гимназије у Будимпешти у преподневним сатима одржан је „ванредни школски час”. Ученицима и професорима наше васпитно-образовне институције, изузевши мађарске излагаче, о Теодору Павловићу и његовом добу говорили су још Павле Станојевић, секретар Матице српске и Миро Вуксановић, директор Библиотеке Матице српске. Овим поводом отворена је пригодна изложба, коју је такође припремила Матица српска.

С. М.

ЈЕЗИК НАШ

МАТЕРЊИ

Рубрику води: Предраг Степановић

Веровали или не, али још увек има речи у Лалевићевом речнику које означавају разне начине говора. Па да их видимо.

Поверити значи у овом смислу тихо што рећи коме. **Поверавати** је несвршено: „Убрзо сам престао оцу повјеравати снове” (В. Јелић). • **Истрести** значи у овом смислу рећи све, не затајити ништа, не заборавити ништа, као из торбе. **Истресати** је несвршено: „Пожурио сам лекару... и истресао све што ми је било на души” (Е.Кош). • **Жуборити** значи говорити звонким гласом који подсећа на жубор поточића, на метално звекцање ситних делића у ланцу, ђердану. • **Зунзарати** значи у овом смислу говорити тако да подсећа делом на зунзарање муве зунзаре, звонко и отегнуто. • **Мумљати, мумлати** значи кроз нос ншто говорити слично мумлању медведа. • **Ракољити** значи говорити гласом кокошке која стане да даје вест да тражи место где ће снети јаје. • **Лајати** у овом смислу значи говорити гласом који подсећа на лајање пса. (Али и говорити ружно о некоме.) • **Режати** значи говорити промуклим гласом који подсећа на режање пса. **Зарежати** је свршено. • **Вречати** значи говорити гласом танким и високим који подсећа на вречање козе. **Врекнути** је свршено: „Стриц само загонетно врекну” (Б. Ђопић). • **Рзати** значи говорити гласом који подсећа на рзање коња. • **Зуцкати (се)** значи говорити (се) тихо, као кад мува зуцне и престане, па опет понови: „Одавно се зуцкало да је стриц Ницо отишао из Америке у српске добровољце” (Б. Ђопић). • **Цвркутати** овде значи говорити ситним гласом који подсећа на цвркут птица: „Дјечак и дјевојчица. Држе се за руку и цвркућу” (Р. Маринковић). • **Гакати** значи говорити гласом који подсећа на гакање гусака: „Људи се згледаше, а жене престадоше да гачу” (М. Булатовић). • **Мезгати** значи тешко изговарати, гњавити сваку реч као да их човек жваће. • **Преживати** значи говорити као да прежива речи, као да их ваља по устима или као да има нешто у устима док говори. • **Признати** значи изјавити да нешто зна, открити нешто што се тајило. • **Обадати се, осецати се** значи оштро говорити с нешто љутње, срдито на шта одговарати, што подсећа на обадање говеда која су тада незадржљива. • **Говногризати, говнати** значи у народном говору простачки и непристојно говорити глупости, зановетати, преклапати, причати тек да се прича.

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Промашена „атроцитарна” инвестиција

Ето, прође и тај референдум. Пет милиона Мађара из околних држава и неког даљег иностранства са зебњом је ишчекивало резултате гласања сународника у матици. И видвши, зебњи је заиста било места: матица их неће под своје крило. Додуше, већина оних који су о томе одлучивали проценила је да ће бити најбоље ако се дијаспори то не каже директно, него онако, елегантно, у рукавицама, како се то у Мађарској обично ради. Тако су остали код куће. Ћутали су као рибе, ни гласа од „два пута да” или „два пута не”, на шта су их наговарале позиција и опозиција. Јер, није баш пријатно рећи „не” сународницима из околине који куцају на врата матице, а опет, пустити их унутра значило би непријатност у виду празнијих новчаника садишњих држављана. И, шта се друго могло него не изаћи тога дана напоље... Тако ће имати алиби да су, ето, и поред најбоље воље, морали да изостану са гласања због несносне главобоље, зубобоље, грлобоље, костобоље, или чекања Микулаш Бачија. Све по принципу – не волим те, али ти не мораш да знаш колико.

Тако су пале у воду и наде неких становника наше матице који су се летос силно жалили да се над њима врше зверства. Невероватно како су ти Срби почели да зверствују баш када је Мађарска пооштрила систем издавања виза за јужне суседе и када је Мађарима у Војводини више него икада било у интересу да им њихова матица удели пасоше. Сећаш ли се само летошњих новинских фељтона и ТВ сторија из којих је фил китео на све стране. Куљао је до те мере да су се аутори умало погушили у свом замешатељству када је и њихов кухињски прибор од силне употребе почео да се топи. У недељу се испоставило да војвођанско замешатељство није било ни потребно, јер су и „атроцитети” и све што је уз то шило, били невесто осмишљена замка за претварање у јаву нустих снова неких Војвођана о мађарским пасошима. Колико је матица Мађарска искрено поверовала у атроцитарну халабуку и њихову „угроженост”, видесмо онамад.

– У Србији нас бију, у Мађарској нас неће – чуле су се уочи гласања пророчанске речи лидера војвођанских Мађара, оног који је, бојећи се ваљда пребијања, дубоко завукао ручице у суботичку општинску касу. Она му је, како се испоставило, била дежурно уточниште, па му сада прети катанца због пљачке. Или се и та работа у Мађарској зове „атроцитет”... Чекамо *Ненсабадиаша*.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Затвара се Музеј кинотеке?

Јавност у Србији је прошле недеље коначно јасно и гласно обавештена о ономе о чему се још од лета говорало – београдски Музеј кинотеке, култно место генерација београдске младости, 15. децембра затвара своја врата. За сада се не зна да ли ће се у некадашњем простору предратног биоскопа „Косово” а од 1952. године званично и простора Југословенске кинотеке, икада више налазити њен музеј са биоскопском двораном у чијем су се мраку одшколовала сва значајнија имена српске послератне кинематографије. Музеј кинотеке затвара се због обимних радова на санацији и реновирању сада већ приватизованог хотела „Унион”, јер су зграде музеја и хотела ослоњене једна на другу. Како је речено на прошлонедельној конференцији за новинаре, сазване на иницијативу Управног одбора Југословенске кинотеке (председник одбора је Војин Димитријевић), према тврдњама власника хотела, санацију и реновирање немогуће је извршити без уласка и у просторе музеја што онда подраумева његово исељење. Последници кинотеке немају никакве гаранције да ће се више икада вратити у свој музејски простор јер, према уредним папирима власника хотела „Унион” он заправо припада хотелу.

70 рељефа о знаменитим Србима

Поводом двестагодишњице оснивања модерне српске државе Остоја Горданић Балкански (1937), познати српски вајар, израдио је 70 портрета знаменитих Срба који су оставили неизбрисив траг у периоду 1804. до 1893. године, а Историјски музеј Србије објавио је мо-

нографију са портретима ових личности, под насловом „Обновитељи Србије”.

Рељефи су величине 30 центиметара, осим портрета Карађорђа и Милоша, који су по 35, изливени су у бронзи и патинирани. У монографији су, поред портрета, и кратке биографије српских великана. Галерију знаменитих Срба отвара Ђорђе Петровић Карађорђе, па следе Милош Обреновић, Доситеј Обрадовић, Вук Ст. Караџић, Филип Вишњић, Хаџи-Рувим, Илија Бирчанин, Алекса Ненадовић, прота Матеја Ненадовић, Јаков Ненадовић, Милан Обреновић, Јеврем Обреновић, Љубица Обреновић, Станоје Главаш, Петар Добрицац, Васа Чарапић, Јован Курсула, хајдук Вељко Петровић, Сима Марковић, Танаско Рајић, Сима Марковић, Сава Текелија, Сима Милутиновић Сарајлија, Јоаким Вујић, Глигорије Возаровић, Тома Вучић Перишић и други.

На прошлонедельној промоцији у Удружењу књижевника Србије, говорили су и Никола Кусовац и Милорад Р. Блечки који је нагласио да је Остоја Горданић урадио нешто што ниједан вајар у Србији до сада није урадио: начинио је венац лица оних великана који су усправљали Србију, витезова који су српску рају, избавили из вековног ропства.

Изложба украдених идеја

У галерији „Ремонт” у Београду одржава се изложба под провокативним називом „Украдена идеја”. Пројекат је изазван примедбама многобројних уметника да им је неко „украо идеју” коју су већ осмислили или су приметили код других да су „преузели” туђу идеју и поново је остварили под својим именом. Расписан је конкурс и уметници су позвани да јавно изнесу своје проблеме и примерима укажу на постојећи феномен. На конкурс се одазвао мали број уметника, од којих већина није из Београда. Одабир радова обавиле су уметнице Дарка Радосављевић и Жана Полиаков.

...И

ТАЧКА

Навијачи Б. Група фанатичних навијача најпопуларнијег и најтрофејнијег фудбалског клуба у Б. не навија само за време утакмице, него даноноћно, и пре и после меча, шпарталују улицама града или на окупљањима у клубском кафићу, а многи од њих – по сопственом признању – навијају чак и код куће, и у сну, узвикујући навијачке пароле и у бунилу шапћући име свог клуба, што се у њиховим круговима сматра за нормално, па чак пожељно понашање, јер – како су њихови предводници у више наврата изјавили – „рођени губитници не могу мудрије и корисније провести време на овоме свету и у овоме граду, него навијајући за успех оних који увек побеђују”.

♦
Празници. Мрак је и ледена студен, идеално време за празновање, помисли песник М. посматрајући кроз прозорско стакло групу пијаних Деда Мразева како се тетурају завеним Централним булеваром и вуку за собом своје полупразне цакове, а то је тек почетак, јер када врате одећу и поново добију своје крпе, од зарађених пара ће моћи да купе таман толико пића да спокојно заспу под мостом и да се не пробуде никада више.

♦
Одбројавање. Десет, девет, осам, седам, шест, пет, четири, три, два, један, написа песник М. и то му се учини као идеални завршетак поеме коју је већ месецима упорно стварао и која је посвећена тужној судбини људског рода.

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Једна озбиљна земља**

Све је добро што се добро сврши. На председника Србије Бориса Тадића није покушан атентат – у питању је „само“ саобраћајни прекршај. Али због овог налаза полиције нико није одахнуо. Посматрачима као да је криво што је председник остао неповређен. Незадовољних има на обе стране – и међу Тадићевим присталицама и међу његовим противницима. Заправо, оно што је најзанимљивије у овом инциденту јесу реакције, оне које су уследиле одмах, као и оне које су дошле касније, кад је цела ствар „легла“.

Присталицама Демократске странке одмах је „било јасно“ да је реч о покушају атентата. Демократе су, наиме, прошлу недељу започеле најавом да крећу у одсудно рушење владе, а сам Тадић је на рачун Коштуничиног кабинета упутио врло оштре критике. Он је рекао да „дели забринутост грађана“ због тешке ситуације у привреди, проблемима око приватизације и новим инвестицијама (с посебним освртом на „Књаза“), а о Хагу и да не говоримо. Коштуницу, међутим, упозорио је Тадић, неће бити лако срушити јер му подршку, поред СПС-а, пружају и чланови Српске радикалне странке, што је за јавност ипак била новост. „Покушај атентата“ је зато демократима дошао као „кеп на десет“, јер бољу потврду о озбиљности ситуације нису могли ни да сањају. На нападе демократа, који су почели почетком недеље, ДСС је одговорио једнаком жестином, назвавши у свом саопштењу Бориса Тадића „позером“ и „естрадном звездом“,

којој није ни место на челу државе. Њима се зато цела галама из супарничког тора, која се дигла чим се председник нашао на сигурном, учинила као неко ново измотавање демократа. Испрепадани Тадић је одмах народу ставио до знања како се није уплашио, нагласивши да је самом кандидатуром за председника Србије на себе преузео ризик који та позиција носи. Најоригиналнији су, ипак, као и увек, били социјалисти и радикали. Први су констатовали „шта ћете, такав је код нас саобраћај“, док је Тома Николић изгрдио Тадића „што се ноћу возика по Београду“ уместо да буде код куће и спава! Чак ни сутрадан, кад је министар полиције (у једном, мора се признати, катастрофалном саопштењу) објаснио да нема ни говора о атентату, демократе су инсистирале да иза свега стоје „мрачне силе“ и да је очигледно реч о покушају убиства. Министрову саопштење, пак, било је недопустиво ублажавање у том тренутку недовољно познатих чињеница. Јочић је о Мирославу Цимплу (45), раднику обезбеђења америчке амбасале у Београду, који је „аудијем“ насрнуо на Тадићеву пратњу, говорио као о брату рођеном, трудећи се да сваком речју ублажи оно што се догодило. Тако смо сазнали да је „човек оставио децу на рођендану“ (у пола десет увече?), да му је „на првом седишту био пас“, да „никад раније није видео колону под ротационим светлима“ (радник обезбеђења!), и да га је све то тако „изиритирало да је почео да маневрише возилом“. Министар је додао да је реч о озбиљном човеку, јер и Америка је „једна озбиљна земља“, која сигурно бира кога ће да запосли као радника обезбеђења. Рушења владе, такође, није било. У то име – живели!

Б. В.

ОКО ПЛАНЕТЕ**Оптужбе на рачун Анана**

Генерални секретар Уједињених нација Кофи Анан, у последње време изложен је оштрим нападима од стране америчке администрације и појединих америчких гласила за наводне „грешке“ у раду и светске организације, и умешаности у корупцију његовог сина. Напади, можда не случајно, почињу баш у време када Анан износи план за „велику реформу“ Уједињених нација и проширење Савета безбедности. Упадљива је коинциденција: носиоца највише глобалне функције неки покушавају да представе као „сумњиво лице“, можда баш у циљу спречавања поменутих реформи.

Примедбе на Ананов рад нагло су се појачале након његовог супротстављања рату у Ираку. Генерални секретар оптужују за „злоупотребе којима се програм УН хуманитарне сарадње с Багдадом својевремено претметнуо у процес кршења међународних санкција па и омогућавање ванредних, нелегалних прихода тамошњег режима“. Специјални истражни орган парламента САД саопштило је недавно да је тако „влада Садама Хусеина незаконито згрнула чак 21,3 милијарде долара“, а руково-

дилац тог тела сенатор Норм Колман је јавно затражио да Анан поднесе оставку. „Докле год је Анан на садашњој функцији, свет неће моћи да схвати размере корупције, мита и радњи испод жита под окриљем УН“, које представљају „највеће провере у њиховој историји“, написао је Колман у „Вол стрит цорналу“.

Вашингтон је, посредством портпарола Стејт департмента, подржао конгресне истраге у овом случају, али се није изјаснио о позиву да генерални секретар УН оде с те дужности. Резервисаност, међутим, не показују поједини медији који сугеришу да гужва око Анана представља знак да је ситуација „зрела“ за промену на челу светске организације.

У палати УН на Ист риверу изражена је, поводом поменутих оптужби, прилично једногласна подршка генералном секретару. Ананов представник за штампу Фред Екарт лаконски је прокоментарисао ситуацију: „Ниједна земља чланица није затражила оставку и генерални секретар намерава да своје послове обавља и наредних 25 месеци, колико му још траје овај мандат.“ Анану су изрази солидарности и поверења пристигли са више страна. Представници Британије, иначе најпоузданијег савезника САД, као и Русије, Шпаније, Чилеа и других чланица Савета безбедности, дали су му јавно подршку, као и 54 државе Африке у заједничком писму. Потпора му је стигла и из апарата УН: више од 2.700 службеника потписало је писмо солидарности с њим. „Више него икад подржавамо генералног секретара у његовом избалансираном, поштену и суштинском деловању“, као и због „наставка побољшавања рада и ефикасности УН“ у мисији „посвећеној миру и развоју“.

Све сумње у рад УН, па и сопственог сина који је, наводно, умешан у корупцијску аферу са једном швајцарском фирмом, Анан је поверио посебној комисији на чије чело је поставио бившег шефа америчких федералних резерви и једног од највећих финансијских ауторитета Пола Волкера. Налаз тог тима очекује се са интересовањем.

ТЕКУЋА ТРАКА**Стварање највећег трговинског блока на свету**

Организација 30 најбогатијих земаља света, знана по скраћеници ОЕЦД, објавила је прошле недеље своје најновије економске прогнозе. Та предвиђања, која су све досад привлачила највећу пажњу читавог човечанства, пала су, међутим, овога пута у сенку предвиђања једне друге, по економској снази штавише неупоредиво слабије организације, знане такође по својој скраћеници – АСЕАН. У главном граду Лаоса Вијентијану је, наиме, пре две недеље одржан састанак Удружења земаља југоисточне Азије који се може сматрати историјским по много чему, а понајпре по споразуму са Кином о њеном укључивању у процес стварања највећег трговинског блока на свету. Кад земље тог блока, по слову споразума, већ 2010. године укину већину међусобних царинских формалности, биће то енормна пијаца са око две милијарде потрошача, дакле, неупоредиво већа и од америчке и од европске заједно.

Поново други круг у Украјини

Врховни суд Украјине одлучио је да се други круг избора за председника републике понови 26. децембра, саопштено је прошле недеље у Кијеву. Како се наводи у одлуци суда, гласање ће бити поновљено на територији целе земље. Суд је одлуку донео на основу сазнања да је током другог круга гласања дошло до многобројних малверзација и фалсификовања гласачких резултата тако да није било могуће са тачношћу утврдити ко је заиста победио – актуелни премијер Виктор Јанукович или представник опозиције Виктор Јушченко.

Без промене власти у Румунији

У првом кругу председничке трке у Румунији победу је однео Адријан Настасе. Поред њега, за финале (12. децембра), са разликом 3-8 одсто добијених гласова, пласирао се лидер демократске опозиције Т. Басеску. Из даље трке је, са око 13 одсто добијених гласова, испао вођа румунских радикала, председник странке „Велика Румунија“ К. В. Тудор. „Мађарски“ председнички кандидат Марко Бела сакупио је својих сигурних пет одсто гласова. Од осталих осам „председничких“ кандидата нико није прешао цензус од два посто. Међу њима се нашао и бивши „револуционарни“ премијер и потоњи министар иностраних послова Петре Роман, који је доживео прави дебакл.

Милошевић у Хагу

Бивши генерал Војске Републике Српске Драгомир Милошевић, уз пуне гаранције владе Србије, предао се прошлог петка трибуналу у Хагу, пред којим је оптужен за гранатирање Сарајева. Милошевић је као командант Сарајевско-романијског корпуса био заповедник десет бригада које су заједно бројале око 18.000 војника.

Корпусом је пре њега командовао генерал Станислав Галић који је прошле године у Хагу осуђен на 20 година.

Слобода до суђења

Жалбено веће Хашког трибунала одлучило је да привремено, до почетка суђења, ослободи Јовицу Станишића, бившег начелника Службе државне безбедности Србије (СДБ), и Франка Симатовића Френкија, команданта Јединице за специјалне операције СДБ. Станишић и Френки су оптужени за етничко чишћење на подручју Хрватске и БиХ.

Обојица су ухапшени прошле године у оквиру акције „Сабља“, али је за њих касније гарантовао министар правде из новог кабинета српске владе.

Амерички притисак на комисију

Амерички амбасадор при УН Дон Дан-форт изјавио да његова земља „узима врло озбиљно оптужбе за неправилности у раду“ светске организације. Препоручио је и да Пол Волкер, предводник комисије за истраживање неправилности у раду УН достави конгресној истражи документе добијене од УН. Најављено је да ће Волкерова комисија „прву фазу истраживања“ завршити у јануару 2005.

ЕКО

НОМИЈА

Инфлација прихватљива – увоз превелик

Инфлација у Србији током октобра месеца била је само 0,5 процената, индустријска производња је (у годишњем просеку) порасла за задовољавајућих 4,9 посто, а извоз је износио чак 344 милиона долара или 67 процената више него што је био месечни просек у три године пре НАТО бомбардовања. Задовољство стручњака, међутим, квари – према речима уредника Конјунктурног барометра, проф. др Небојше Савића, на прошлонедељној конференцији за новинаре – незаустављива увозна лавина од 850 милиона долара, при чему је спољнотрговински дефицит Србије већи од пола милијарде долара.

Крај ове економске године Србија ће, по свему судећи, дочекати са двоцифреним инфлацијом. Раст цена на мало у октобру према истом месецу лане већи је 11,2 одсто. С обзиром на то

Коштуница о српској економији

„Србија је политички и економски стабилна земља.“ Овим уверавањем српски премијер Војислав Коштуница обратио се прошле недеље представницима страних и домаћих компанија, учесницима „Економистовог“ округлог стола, означавајући модернизацију привреде, повећање животног стандарда грађана и интеграцију у Европску унију као приоритетне владине циљеве, а страна улагања преко потребним за даљи развој. „Подизање производних трговачких и услужних капацитета требало би да врати Србију у главне међународне економске токове“, оценио је српски премијер.

Чекови као нова емисија

Чек на почек, при малој инфлацији од неколико процената, не изазива веће ломове у робноновчаним токовима и притиске на раст цена, али у нестабилним приликама, поготово у случајевима њиховог масовног реесконта, они су права нова емисија новца у режији грађана, која може имати исте погубне последице као да централна банка штампа новац без покрића, упозорио је на прошлонедељној конференцији за новинаре, Стојан Стаменковић, уредник месечника Макроекономске анализе и трендови. Колико год је, према његовим речима, та мера НБС непопуларна, толико је оправдана са макроекономског становишта, јер централној банци не може бити свеједно шта јој се догађа на финансијском, на тржишту робе и услуга.

да је корекција цена горива пренета у новембар, лако се може догодити и ново поскупљење, што би лако могло да подигне овогодишњу инфлацију на око 12 процената.

У меморандум са ММФ за 2005. ушли смо као СЦГ, подсетио је Савић, са стопом инфлације од 9,1, а само за Србију 9,6 одсто. Добро је, рекао је, инсистирање на једноцифреној стопи, али је веома мали „луфт“ да се не склизне у двоцифрену зону. Отуда и прилична доза опреза у погледу свега онога што ће се дешавати у наредној 2005, поготово када су у питању неспутани раст плата и јавних прихода.

Србија ће, сада је већ готово извесно, ову годину завршити са растом индустријске производње од око 6,3 процента. Шта ће се догађати у последњем месецу ове и првом кварталу 2005. остаје да се види, али анкетирани српски предузетници, како приватни тако и у осталим секторима власништва, према речима стручњака, већ стрепе од пада привредне активности, а као највећа ограничења наводе слабу тражњу њихове робе и недовољну кредитну подршку банака.

КРИВО

ОГЛЕДАЛО

Колике су шансе да НАТО кривично одговара за акцију у Југославији, питао је Би-Би-Си Дона Локланда из британског огранка Организације за заштиту људских права „Хјуман рајтс воч“, и аутора књиге о Међународном кривичном суду под насловом „Чувар новог светског поретка“.

„Мени је изузетно тешко да схватим образложење Карле дел Понте. Она је 2000. године добила бројне захтеве да тужи НАТО због напада на Југославију на које је одговорила формирањем одбора. Ко је био у саставу тог одбора никада нисмо сазнали. Одбор је закључио да нема основа за подизање оптужнице, а Понтеова је као главни тужилац послушала савет тог тела које је сама формирала и одбила да покрене истрагу. Не разумем зашто она сада тврди да не може да отвори истрагу због недостатка података. То по мени нема никаквог смисла. Карла дел Понте је требало да покрене истрагу још у тренутку када су бомбе падале на Југославију. Тужилаштво хашког суда којем је она већ тада била на челу подигло је оптужницу против председника Милошевића која је, чини ми се, послужила као морално оправдање за нападе који су били у току.

БиБиСи,
Лондон

На Косову се показује да највећи проблем представља међународна војна мисија и међународна управа. Особље се мења тако често да многи напуштају земљу и пре него што су се упознали са тамошњим стањем. Посао остаје необављен, свако се бави самим собом, не постоји сензибилитет за тамошње друштво. И то се не дешава само на Косову, већ и у БиХ, Авганистану или било где друго.

Тагесцајтунг,
Берлин

СРПСКА

ПОШТА

Контрадикција на делу

Држава Србија мора да плати 50 милиона долара Милану Панићу, који је и без ове суме један од најбогатијих, ако не и најбогатији Србин на свету. Ко има – даће му се. Међународни арбитражни суд Међународне трговачке коморе у Паризу донео је пресуду у спору Ај-Си-Ен „Галеника“, у којој стоји да је Панићева компанија извршила све обавезе према српској фабрици лекова. Остаје само да „Галеника“ тј. Републички завод за здравствено осигурање тј. држава Србија исплати новој Панићевој компанији по имену „Велиант фармасјутиклс интернешенел“ тј. наследници „Ај-Си-Ен“-а уложени капитал.

Али, не лези враже! Републички завод за здравствено осигурање познат и као РЗЗО, опоравља Милану Панићу право да говори у име фирме „Велиант“, са којом је РЗЗО водио спор око удела власништва у фабрици лекова „Галеника“, јер они имају црно на бело да Панић у својој новој фабрици тј. „Велианту“ уопште није запослен, није ни у Управном одбору, нити га има на листи регистрованих власника компаније. Држава Србија, дакле, хоће да плати одштету „Велианту“, али неће да плати Милану Панићу. Како то мисле да изведу – немамо појма. Ко ме човек да верује – немамо појма.

Што је најгоре, овај случај (истовремено постојања ствари које не могу истовремено да постоје) уопште није усамљен. После два месеца паралелне истраге погибије двојице гардеца на Топчидеру војна и независна комисија дошле

су до сасвим супротних резултата. Војска каже да су војници погинули у међусобном обрачуна, док независни стручњаци кажу да их је убило „треће лице“. И коме човек да верује? Немамо појма. Киркегор или Кјеркегор није био у праву када је филозофирао „или-или“. Истина је или и или! Тешко се изговара, али кад прође неко време човек навикне. Може и да вежба, на пример: Апри-ли-ли-или-и-или! А и не мора.

И да би на читаоца заиста оставили утисак да се у Србији догађа нешто крајње необично, испричаћемо и ову згоду. Она се пре неки дан десила у Новом Саду, где је најзад састављена тј. конституисана (како то воле да кажу на српском) градска скупштина. Нова градоначелница Новог Сада потиче, као што знате, из редова Српске радикалне странке (СРС), али су шансе Шешељево партије да по својој вољи формира градску власт биле равне нули, пошто им је за овај подвиг била неопходна помоћ Демократске странке Србије (ДСС). Градски одбор ДСС-а на седници одржаној уочи гласања у Скупштини, јасно се и гласно договорио да одборници само верификују мандате и не приступају нити једној коалицији. Овим је јасно и гласно речено шта ДСС мисли о СРС, чиме су отклоњене бојазни да би СРС захваљујући ДСС-у саставио градску скупштину. „Сходно томе“, одборници ДСС-а на сутрадан одржаној конститутивној седници градске скупштине дали су своју подршку СРС-у, који је захваљујући гласовима ДСС-а најзад завладао градом Новим Садам. У Градском одбору ДСС-а, како су јасно и гласно изјавили, сви одреда беху шокирани одлуком својих одборника! Они о њиховом тј. сопственом науму, једноставно речено – нису имали појма.

Братислав Вељић

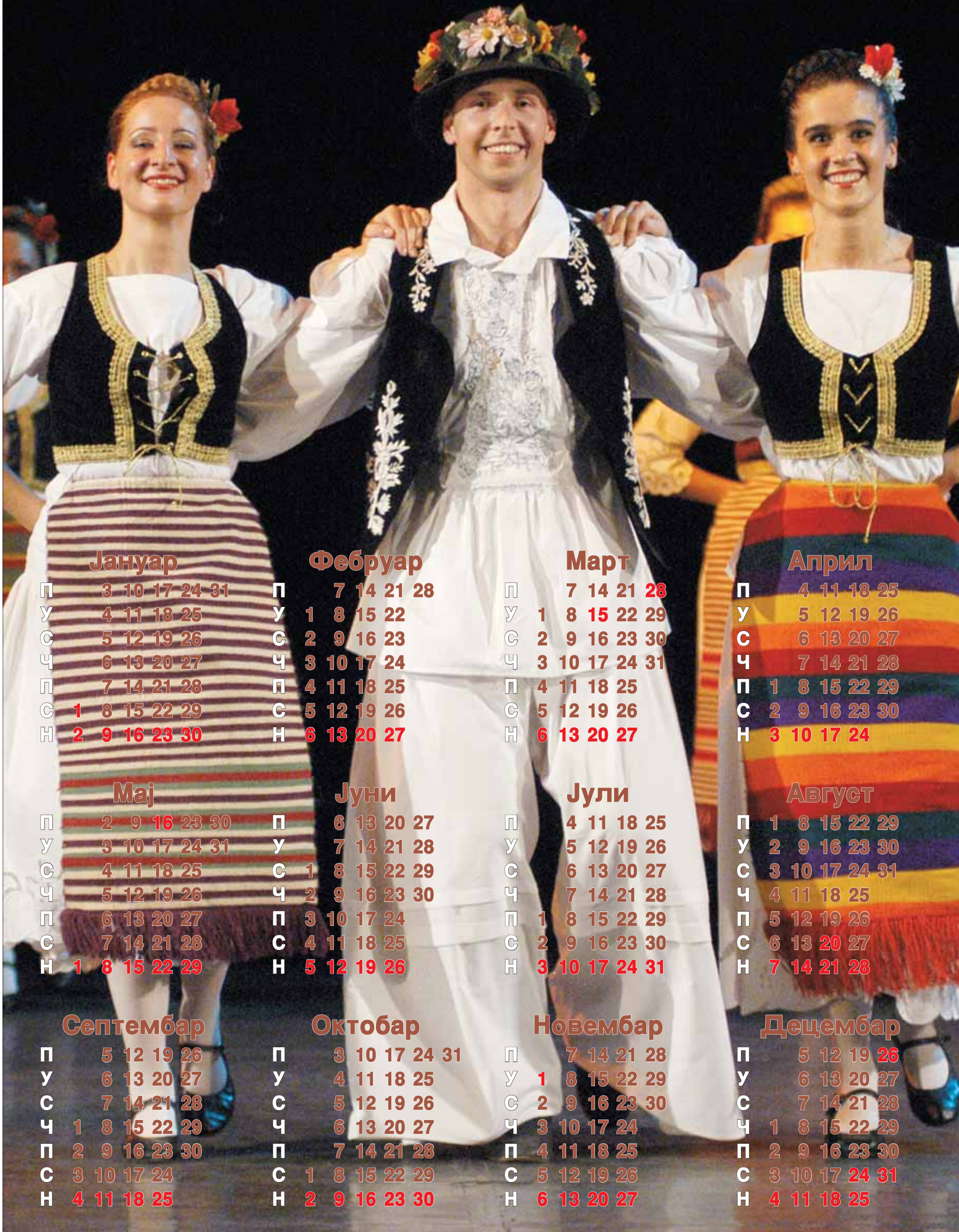
УГАО ЗА

СМЕХ

Афоризми Душка Радовића

- Не спуштајте руке, има још да се гласа.
- ◆
- Нерад држи говор раду.
- ◆
- Сада је вероватно лепо тамо где је било ружно док смо ми били.
- ◆
- Треба почети с иницијалима. Док се не види шта ће бити.
- ◆
- Београд је опет огрејало сунце, јер нико други није хтео.
- ◆
- То што вас нико не слуша је разлог да ћутите, а не да говорите још више и гласније.
- ◆
- Дајте ми добро дете па да видите какав сам ја отац.
- ◆
- Да ли би људи могли бити бољи? Могли би али нико неће први да почне. Сви имају лоша искуства.
- ◆
- Ми волимо само оно што немамо и док немамо.
- ◆
- Ко живи тешко, дуже живи.
- ◆
- Ми умемо или да желимо срећу или да је сећамо.
- ◆
- ... никад вам жена не може родити тако квалитетно дете каквог пса можете купити.

Свим читаоцима Српских народних новина желимо срећан Божић и Нову годину!

Јануар

П	3	10	17	24	31
У	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Ч	6	13	20	27	
П	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Н	2	9	16	23	30

Фебруар

П	7	14	21	28	
У	1	8	15	22	
С	2	9	16	23	
Ч	3	10	17	24	
П	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Н	6	13	20	27	

Март

П	7	14	21	28	
У	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Ч	3	10	17	24	31
П	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Н	6	13	20	27	

Април

П	4	11	18	25	
У	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Ч	7	14	21	28	
П	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Н	3	10	17	24	

Мај

П	2	9	16	23	30
У	3	10	17	24	31
С	4	11	18	25	
Ч	5	12	19	26	
П	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Н	1	8	15	22	29

Јуни

П	6	13	20	27	
У	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Ч	2	9	16	23	30
П	3	10	17	24	
С	4	11	18	25	
Н	5	12	19	26	

Јули

П	4	11	18	25	
У	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Ч	7	14	21	28	
П	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Н	3	10	17	24	31

Август

П	1	8	15	22	29
У	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	31
Ч	4	11	18	25	
П	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Н	7	14	21	28	

Септембар

П	5	12	19	26	
У	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Ч	1	8	15	22	29
П	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	
Н	4	11	18	25	

Октобар

П	3	10	17	24	31
У	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Ч	6	13	20	27	
П	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Н	2	9	16	23	30

Новембар

П	7	14	21	28	
У	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Ч	3	10	17	24	
П	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Н	6	13	20	27	

Децембар

П	5	12	19	26	
У	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Ч	1	8	15	22	29
П	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	31
Н	4	11	18	25	

Промоција филма Ђорђа Шибалина у биоскопу „Бем”

„Вукови на видику”

У будимпештанском биоскопу „Бем”, 3. децембра ове године, свечано је промовисан филм „Вукови на видику”, посвећен поновној појави вука, те ретке и заштићене дивље животиње на територији Мађарске. Сниматељ и режисер овог узбудљивог филмског остварења био је Ђорђе Шибалин, што је био један од разлога да му на страницама СНН посветимо посебну пажњу.

Уводне речи

Окупљене госте је пре почетка пројекције поздравео уредник филма Пал Ђерђ Гадо, који је говорио на само о околностима настајања овог дела, него и о односу вукова и људи, без намере, како је

рекао, да изокрене стару причу о вуку и Црвенкапи, али са жељом да упозори на опасности које прете „крволочној звери” од ловаца, који је – упркос бројним забранама – и даље лове.

Након тога, госте је поздравио млади, али већ прослављени мађарски режисер Бенедек Флигауф, истакавши одмах на почетку како он, додуше, има мало везе са вуковима, али да је зато много више везан за уредника овог филма, под чијим је надзором начинио своје прве „филмске кораке”, и чија остварења и даље са занимањем прати.

Пројекција

Филм „Вукови на видику” је у

Вукови

Врсту Canis lupus је први класификовао шведски научник Carl von Linnе 1758. године. Тежина вукова се креће између 32 и 52 килограма, висина између 65 и 80 сантиметара. Женке су у просеку 20% мање од мужјака. Вукови живе на подручју готово читаве северне хемисфере, мада је на гушће насељеним подручјима последњих деценија забележен нагли пад њихове популације или чак њихово нестајање. Због тога је та врста глобално заштићена законом или посебним прописима.

Вукови су друштвене животиње, живе и лове у чопорима. Многи научници сматрају да је вучји чопор, уз човекову породицу, једна од најтежих друштвених заједница. Чопор броји најмање два вука (мужјака и женку), а највећи чопори могу да имају и преко двадесет животиња. Просечни чопор броји око шест вукова. У чопору влада хијерархија у којој сваки од вукова има своје место. На челу чопора је предводнички пар (алфа пар), на нижој позицији се налазе „бета” вукови, а вук на најнижем положају се зове „омега”.

Вођа чопора може бити не само мужјак, него и женка. Ауторитет вође чопора се не заснива само на снази, него се предводник намеће и својим самопоуздањем, којим одише сваки његов чин. Вођа одржава ред у чопору, физички и психички потчињавајући остале вукове. Он их води у лов, једе први од плена. Велика повластица алфа пара јесте да се у чопору једино они могу размножавати. Свој положај вођа чопора не чува до смрти: врло се лако може догодити да изгуби свој статус. При стварању хијерархије имају пресудну улогу тзв. ритуалне борбе.

Вукови обично бораве на једном подручју, које сматрају својом територијом, и које бране од других вукова. Одбрана се обично своди само на режање и застрашивање уљеза, али понекад може да дође и до физичког сукоба. Понекад се подручје једног чопора преклапа с територијом другог, али се чопори свим силама труде да избегну једни друге. Територија једног чопора обично остаје у наследство генерацијама потомака.

трајању од 36,5 минута провео присутне кроз шумске и планинске пределе четири државе – Мађарске, Словачке, Пољске и Украјине, приказавши велелепна погранична подручја ових земаља међу којима се вукови „шећу”, не признајући државне границе, већ само границе своје територије.

Сарадња ловаца и стручњака задужених за праћење кретања животиња последњих годна је све интензивнија и усмерена је на заштиту вукова од ловокрадица, односно на омогућавање њиховог поновног размножавања у пределима где су раније живели. Аутори филма су по снегу до појаса и по пролећњем блату пратили вучје трагове у Земплену, околини Агтелека и разговарали са свим оним експертима који у Мађарској данас брину о судбини ове ретке и драгоцене звери, с намером да јој омогуће „повратак у завичај”.

Вукова је у том природном окружењу тако мало да су у току једногодишњег снимања забележени само њихови трагови, односно неки од крвавих остатака улова (јелени и срне), а за њихово снимање

„у природној величини” аутори филма су морали да сарађују са Центром за координавију животиња „Хорацијус”. И сама та чињеница показује колико ће времена и труда требати да се вукови поново одомаће у Мађарској.

Закључак

Након пројекције гледаоци су имали прилике да се и уживо упознају са неким од оних стручњака које су видели на филмском платну. На питања новинара одговарали су, између осталих, стручњак Мађарског природњачког музеја др Габор Чорба, представник Министарства пољопривреде др Каталин Родић и адјункт др Ласло Семети. У току разговора, они су нагласили како је њихов рад на овом пољу тренутно усмерен на остваривање пројекта заштите вукова који финансира Европска унија, али да ће се започети посао наставити од средстава које ће обезбедити Мађарска влада, пошто је очување ретких животињских врста не само европска него и национална обавеза.

М. С.

Исхрана и здравље

АДИТИВИ – НЕОПХОДНИ ОТРОВИ?

Адитив је свака супстанца која се, без обзира на њену хранљиву вредност, не користи као намирница нити представља карактеристичан састојак намирница, али се из технолошких разлога намерно додаје прехранбеном производу у току производње, прераде, припреме, обраде, паковања, транспорта или чувања, при чему сама, директно или индиректно преко својих међупроизвода, постаје састојак прехранбеног производа, или се то с разлогом може очекивати. Адитиви се користе у циљу очувања хранљиве вредности прехранбеног производа, или побољшања његовог квалитета. Недозвољена је њихова злоупотреба у циљу постизања што већег профита.

Адитиви могу бити директни – који се додају храни ради постизања одређеног циља – и индиректни – који могу dospети у храну при руковању са намирницама или паковању. Због тога и у процесу рада са производима треба бити опрезан те и за амбалаже користити нешкодљиве материје.

Ради означавања у прехранбеним производима, адитиви су подељени на категорије: боје, конзерванси, антиоксиданти, киселине, регулатори киселости, згушњивачи, стабилизатори, емулгатори, емулгујуће соли, средства за желирање, хумектанти, средства за дизање теста, учвршћивачи, средства против згрудњавања, појачивачи арома, средства против стварања пене, средства за глазирање, средства за третирање брашна, пропеленти, заслађивачи, средства за повећање запремине, модификовани скробови.

Многи стручњаци сматрају да је опасност од адитива по здравље нерационална јер храном не може да се унесе она количина адитива која би нарушила здравље. Међутим, и поред строге контроле, многобројна светска истраживања све више указују на повезаност појединих обољења и употребе адитива. Доказано је да поједини адитиви могу изазвати алергијске реакције, погоршати већ постојеће симптоме код астматичара, изазвати промене на нивоу хромозома, или имају канцерогене ефекте. Светска здравствена организација при УН има посебну организацију, која је одговорна за ову тетматiku те за сваки адитив одређује прихватљив дневни унос, на основу чега се одређује ограничење употребе у појединим намирницама.

Један од истраживача који је још седамдесетих година поставио теорију да исхрана са пуно адитива може бити узрок хиперактивности код деце је др Феинголд из Сан Франциска. Он је посебно издвојио прехранбену боју татрацин и конзерванс натријум бензоат, а касније и салицилате и шећер. Стручњаци су тестирали његову теорију, међутим нису успели да открију повезаност ади-

тива са хиперактивношћу. Иако је са својом теоријом доживео неуспех, др Феинголд је и даље наставао да је шири. Велика корист његових открића је била упозорење од могућих нежељених ефеката појединих адитива. Присталице теорије др Феинголда су у Великој Британији направиле своје удружење и објавиле и резултате својих истраживања. Тако су истраживачи са универзитета Surteu утврдили да се од 357 тестиране деце код 87% јавила јака алергијска реакција на вештачке боје, а код 72% на конзервансе који се користе у намирницама. Од штетних намирница посебно се издва-

јају чипсеви, пуњене чоколаде, лизалице, бомбоне, крекери, воћни сокови.

У циљу испитивања утицаја адитива на децу британски научници с Cardiff Универзитета су вршили истраживање петогодишњих идентичних близанаца који су 14 дана дана добијали различиту храну. Близанац који је добијао храну без адитива после 2 дана је постао мирнији, склонији разговору, хумору, на тестовима интелигенције је показивао боље резултате. Исхрана којој је био подвргнут 2 недеље није садржавала чоколаду, слаткише, грицкалице, газирање напитке.

И поред тога што стручњаци гарантују да је употреба адитива строго контролисана и да у прописаној количини они не могу изазвати нежељене ефекте, све је више листа којима се потрошачи упозоравају и обавештавају о њиховим могућим нежељеним ефектима. Овде издвајамо поједине адитиве за које се препоручује да се по могућности избегавају.

✧

Коришћење производа са додатим адитивима је при савременом начину живота скоро неминовно, али ми, ипак, саветујемо да се по могућству купују свеже намирнице уз домаћу обраду и припрему. Није на одмет да се повремено присетимо Хипократове мудрости: „Нека твоја храна буде лек твој и лек твој нека буде храна твоја”.

Приредила:

Др Жаклина Богдановић

Боје Е 100 – Е 181

Е 102 –Tatrazine осим што се сматра да изазива нападе астме, алергијске реакције код деце попут копривњаче, хиперактивности, повезује се са тумором тироидне жлезде а сматра се да може изазвати оштећење на нивоу хромозома. Ова жута боја се користи за бојење пића, димова, грицкалица, слаткиша, цереалија, пакованих супа, конзервирање риба. Осим татрацина алергијске реакције изазивају и: Е 104 – Жута боја која се користи за руже, мирисе, боју за косу, лекове (дерматитис) * Е 107 – Жута боја која се налази у пићима, не препоручује астматичарима * Е 110 – жута боја која се користи код грицкалица и слаткиша, сладоледа, пића, конзервиране рибе, цереалија, лекова, изазива још и стомачне проблеме, крварења из носа, повезује се са тумором бубрега, оштећењем хромозома * Е 120, 122, 123, 124, 127, 128, црвене боје користе се у послатичарским производима, конзервираном воћу, кремовема, желатину, пићима, лековима, козметици * Е 122 и 124 се не препоручује астматичарима, особама алергичним на аспирин * Е 127 изазива хипертироидизам * Е 132 – плава боја – изазива и дисајне проблеме, гађење, повраћање, повишен крвни притисак. Користи се код кексева, слаткиша, сладоледа (Е 131, Е 133) * Е 142 – зелена боја која се користи код конзервираног грашка, колача, желеа има потенцијално канцерогени ефекат * Е 151 – који се користи у смеђим сосовима и колачима од рибизле може изазвати алергијске реакције * Е 155 – смеђа боја, која се користи код колача од чоколаде осим што изазива осетљивост коже не препоручује се особама које су алергичне на аспирин и астматичарима * Е 160 – црвена боја која се користи код боја за кожу, лакова, текстила, сапуна, за бојење сира, путера, маргарина може изазвати копривњачу * Такође се препоручује да се избегавају адитиви

Е 160, Е 173, Е 174, Е 175, Е 180. И ови адитиви попут претходно наведених су забрањени у многим земљама.

Конзерванси Е 200 – Е 290

Одговорни за могуће алергијске реакције су: Е 210, Е 228, Е 230, Е 233, Е 235, Е 249, Е 252, Е 281, Е 283. Могуће канцерогено дејство сматра се да имају: Е 210, Е 219, Е 236, Е 239, Е 249, Е 252. Појачану осетљивост органа за варење изазивају Е 220, Е 228, Е 290. Е 250, осим што изазива хиперактивност, сматра се да је канцероген.

Киселине, Антиоксиданси, Минералне соли Е 296 – Е 385

Изазивачи алергијских реакција: Е 310, Е 312. За Е 310 сматра се да може изазвати поред надражаја коже и надражаја желуца, крвне сметње и да је потенцијално канцероген. Е 311, Е 312 имају слично дејство. Е 338 омета варење. Конзерванси који нису дозвољени у храни за одојчад и малу децу су Е 296, Е 320, Е 321.

Гуме биљног порекла, емулгатори, стабилизатори Е 400 – Е 495

Алергијске реакције се јављају код примене Е 413 који се користи за храну, еликсире и таблете, лекове за нос, везиво у козметици, Е 414, Е 416 који у смеси са водом повећава запремину до 100 пута и користи се у сладоледу, кремовема и слаткишима. Е 441 се посебно не препоручује астматичарима. Е 450, Е 460, Е 466, Е 470, Е 477 ометају варење. У храни за децу и младе нису дозвољени синтетички заслађивачи Е 420 – сорбитол и Е 421 – манитол. Сорбитол може изазвати мучнину, повраћање, дијареју, дисфункцију бубрега. Манитол који има широку примену

(суво воће, лилихип, пециво, ниско калорична храна, козметика) такође може изазвати гастритичне поремећаје. Варење ометају и Е 450, Е 460, Е 466, Е 470, Е 477.

У појединим земљама чланицама ЕУ, Аустралији, САД нису дозвољени: Е 432, Е 434, Е 462, Е 463, Е 470, Е 474, Е 476, Е 478, Е 483, Е 493, Е 495.

Минералне соли, супстанце које се додају пециву Е 500 – Е 585

У земљама ЕУ или њеним појединим чланицама, Аустралији, САД постоји забрана за употребу следећих: Е 510, Е 513, Е 518, Е 525, Е 527, Е 528, Е 530, Е 535, Е 536, Е 538, Е 540, Е 545, Е 550, Е 553(а), Е 572, Е 576, Е 579.

Супстанце за побољшање ароме Е 620 – Е 640

Е 620, глутаминска киселина служи као замена за со, изазива алергијске реакције и не порепоручује се малој деци. Е 621 који је присутан у козервираној и смрзнутој храни, тушевину, преливима за салату не препоручује се малој деци и астматичарима. Е 622 који замењује со осим алергијских изазива и стомачне проблеме. Деци и младима се не препоручују Е 627, Е 631 који могу изазвати и костобољу, Е 635 који се може наћи у чипсу, инстант кнедлама, питама може изазвати свраб коже.

Остали адитиви Е 900 – Е 1520

Алергијске реакције изазивају Е 951, Е 952. Потенцијално канцерогеним се сматрају Е 950, Е 952, Е 954 – сахарин. Вештачки заслађивач аспартам Е 951 налази се у жвакама, безалкохолним пићима, осетљив је на топлоту и не може се користити при кувачу. Е 952, цикламинска киселина осим што је потенцијално канцероген изазива и мигрене.

1.

Нос јој је... па добро, није све нос, није он најбитнији фактор, уосталом и не би се рекло да се њеним носом може убити паук у ћошку, него само (али ипак) треба да признам да би у извесној ситуацији тај њен нос могао да засмета, да се забије у око, нечије, на пример моје, будући да сам према власнику (власници) тог импозантног носа имао личне амбиције и ковао комплексне планове, то јест нисам се само заносио, него и заграддио, забедрио и забутио, апелирао на целокупни носни контекст, на подносје, поносје и заносје, на цео микрокосмос око њеног космичког носа који је, гледан из моје (тадашње) перспективе, пресецао панораму залива у планинском венцу.

Појавила се јутрос као да је банула из ноћи.

Гледам је како доручкује сама за столом, мирно и озбиљно, као нека нарочита мачка, фина, тиха и гипка, али не и мазна, но одважна и тајанствена као сфинга. Једе елегантно али без снебивања, искрено као Францускиње, енергично и задовољно, темељито и релативно брзо, мада не халапљиво, трпајући у уста виљушком нити превелике, нити лажно скромне залогоје кајгане спремљене попут лепиње. Између два залогоја пије чај (у Калазу кажемо „теј“, у Медини „теја“), вероватно од хибискуса исто као ја; на то су сада у матичној ми страшно навалили земљи, а сада – вративши се својој, после свега, у северној ми дијаспори кући – узалуд у српским речницима тражим реч „хибискус“, налазим је само у мађарском лексикону где пише да је то „турска ружа“, украсни коров (?) – пише „черје“ – с великим црвеним цветом; и заиста: и мој и њен – наш! – чај је црвен, пијемо теју боје рубина: рубин-бојан, рубин-црвен теј; у ствари розе, мало угаситији од дедине сланкаменке, чисте, без соде, у предшприцерном стању.

Одакле је, да ме већ у рано јутро збуни и узбуди, донела свој овамо нос? Да ли је Которица? Правилан облик је „Которка“, али то ме асоцира на „катарку“, која значи „јарбол“, што је „усправна руда“, па се плашим да би ме то у овом контексту асоцирало на оно на шта би ме „усправна руда“ у овом контексту могла да асоцира. Правилно би било још и „Которанка“, али то ми дође као „Котор Анка“, преизме па име попут података у пасошу: а чаролија је баш у томе што ни сада – вративши се својој, после свега, у северној ми дијаспори кући – немам појма како се она зове и презива, па остајем код облика „Которица“, мада је злослутан, јер наговештава могућност да добијем од ње „котарицу“.

Петар Милошевић

Которица

Пошто је завршила доручак и обрисала уста салветом, устане и, елегантно као што је јела, прије суседном столу за којем седе мештани и испијају своју јутарњу кафу, а један од њих лозовачу с пивом, те тражи од њих новине. То ми је дошло као да сам стао у балегу. Шта ће јој новине, побогу, шта ли је занима од таштина медијског нивоа? Зашто прља себе, и то добровољно, смећем информација? Зар је занимају глупости, њу – тако фино, саму, отмену и нестварну тог прозрочног јутра у заливу у планинском венцу?

Враћа се своме столу и ја с дивљењем констатујем да је витка и висока, и личи – на сопствени нос! Док је седела, нисам могао слутити да јој је стас сличан носу и да ће њена телесна линија пресекати панораму залива у планинском венцу истом кривуљом као маркантна али љупка линија носа од обрва до изнад усана: та жена је отелотворење сопственог носа, који служи информацијама о ономе што се под мајицом и лаким панталонама у рибарском стилу делимично види, делимично крије.

Удубљујем се сав у пекмез. (За разлику од ње, ја на путовањима избегавам кајгану: јаја су свуд на свету иста, али пекмези... Дај ми пекмез да ти лизнем, и казаћу ко си и какав си.) Глумим да ми сву пажњу исцрпљује дилема како истим ножем намазати путер и пекмез а да основица пекмеза не буде измузгана путером (наиме, редослед је путер па пекмез, мада сам експериментисао и обрнутом варијантом и могу рећи да ствар није безнадежна, само путер треба да буде довољно мекан: пекмезоморфан); знам да је глупост, али гади ми се када по пекмезу видим масне љиге од путера; а не волим да намажем одмах целу кришку па да је гризем као клинци у забавишту; то сам практиковао тек када сам и ја био клинац и умео чак и фудбал да играм с кришком с-пекмезом-леба у руци; сада ломим комад по комад као да храним слона у зоолошком врту, намажем путер, затим оклевам и шкиљим околу, па кад нико не гледа: лизнем нож (на срећу хотелски ножеви нису јатагани нити берберске бритве, уосталом лижем увек опрезно, ка оштрици) те га забијем у пекмез; све у свему: чиним све да

својим понашањем прикријем чињеницу да у женску за суседним столом буљим јако искрено и радознано: с искреним дивљењем и радознано јер не могу да схватим који је јарац занима у новинама. Можда гледа и телевизију! – помислим огорчено.

Осмотривши кришом преко пекмеза чињенично стање, мало ми лакне: видим да читање почиње одостраг – од спорта! А на насловној страни, окренутој к мени, видим кошаркаше: ударна вест је спортска, па се сетих: олимпијске игре! На њих сам, у заливу у планинском венцу, сасвим заборавио. А која прилика, која олакшица! „Шта нам раде кошаркаши?“ – могао бих да питам Которицу једноставно, исто као што је она без устезања пришла столу непознатих мушкараца. Пипајући своје подносје и углове усана да проверим нисам ли измазан пекмезом, схватам зашто жене носе торбу (у Калазу и Медини кажемо „ридиклу“) и у њој огледалце; сагнем се над вољу: море заплускује моју столицу, кафанска тераса на каменом штеку поред мале плаже, резервисане за хотелске госте; са ове столице се изваљујем у воду с чашом гемишта у руци (што, наравно, није сасвим тачно, јер ко је луд да ризикује гемишт; чашу спустиш на ивицу штека, те пливаш, пијеш, пливаш, пијеш, а келнер само мења чаше, а ти само кућкурућ). Замочим руку да кобајаги проверим да ли је вода већ за купање, те још једном обришем (у Медини кажемо „отарем“) уста и кренем да је питам „Шта нам раде кошаркаши?“, али женска је у међувремену, док сам руку замочио у воду, ишчезла као пара над заливом у планинском венцу.

Неће побећи. А боље и да не почињем с њом у рано јутро: ако је брбљива, могу је слушати цео дан. А нисам дошао да слушам ћеретање жене која чита дневне новине! Уосталом: шта нам раде кошаркаши? – погледам у пролазу новине које је, уместо да их је вратила људима, оставила на свом столу, што делује неучтиво, али шта очекивати од жене која чита дневну штампу и (можда) гледа телевизију.

Нисам сазнао шта нам раде кошаркаши: на задњој страници локалних новина у заливу у планинском венцу, мимо обичаја, уместо спорта, налазе се рекламе, мали огласи, којешта. Није чудо што је Которица тако брзо завршила читање и збрисала.

2.

Одлазим у собу да обучем радне гаће и узмем нотес и оловку (у Калазу и Медини кажемо „плајбас“) и фотоапарат (у Калазу и Медини кажемо „сликарица“) да усликам напуштenu зграду у суседној башти, зараслој у коров и шипражје око палми. Чудна рушевина у центру насеља, у првом шору кућа дуж обале. Шкљоцам из разних углова, али мораћу да смислим начин како да унесем фотоапарат у воду: оданде је најбољи поглед на тајанствену руину.

После сликања обављам разговор с нашим рецепционерком, која ми је синоћ већ почела причу о напуштеној кући, али нисам имао код себе нотес и оловку, те смо интервју одложили за данас. Сада – вративши се својој, после свега, у северној ми дијаспори кући – видим да су моје белешке штуре; записао сам свега једно име и презиме у неколико верзија: конте Име (овде стоји право име, али нећу да будем индискретан), затим Име и Презиме, најзад ново Презиме изведено од Имена. (Надам се да је јасно, али за сваки случај навешћу пример: 1. Петар Милошевић, 2. конте Петар, а од тога 3. Петровић.) Некада најимућнија фамилија у

насељу, јако богата, а помало чудна: на врати-ма им је висила табла: „Хвала вам што нас не посјећујете”. Када су чланови породице – из мени (то јест рецепционерки) непознатих разлога – напустили палату, нису хтели нико у њој после њих да живи и да је користи, те је оставили пусту, а она се преобразила у руину и преселила у историју. А ичија намера да се кућа почисти или барем башта држи у реду, спречена је чињеницом да негде у свету постоји неки наследник, имање је приватна својина, општина нема права да се стара о објекту. Шушка се о кандидатима за куповину, али тешко ко има те паре, а наследник можда и не жели да прода кућу; ваљда га спречава тестамент. Питај бога.

Пошто немам намеру ни пара да купујем импозантне и тајанствене руине потонуле у историју, пажњу обраћам на плажу: на лежају за сунчање седи Которица, а ја опет имам утисак да се створила тамо одједном: нисам видео када је дошла и откуд, из ког правца, што је чудно, јер сва је прилика да станујемо у истом хотелу: овде доручкује и купа се на нашој плажици; но да ли се баш купа, то је дискутабилно: седи на лежају као кип или модел у вајарском атељеу, усправним струком и равним леђима која су дубоко обнажена у јајастом стражњем деколтеу (?) једноделног јој црног купаћег костима, који, овако, док она седи, изгледа као горњи део балске хаљине, па због те асоцијације и позе коју је заузела тешко могу да је замислим како скаче у воду. Косу подигла, па јој глава личи на амфору или чауру, а цела фигура на ликове са етрурских урни.

Идем по кола и одлазим у музеј и архив.

Враћам се предвече, радне гаће мењам на купаће; љубитељ сам предвечерњег пливања по златном мосту залазећег сунца; море у то доба дана мења свој род: постаје женско, меко, нежно, баршунасто. Гаћовит, с пешкиром око врата као боксер (двоножни), закључавам врата, и тад осетим да ми се иза леђа нешто догађа. Јако ми је незгодно, јер закључавање врата у мом случају изгледа као да пишким кроз кључаоницу. Плус срамежљивост због купаћих ми гаћа из 1970-их; неке ствари чувам као реликвију; сва срећа што нису из 1950-их, с пертлама на боку.

Откуд сам знао да ми се иза леђа нешто дешава? Осетио сам! Мистично: осетио сам тек онако. Материјалистички: осетио сам парфем. У овом другом случају искрсава ново питање: да ли сам осетио парфем као такав или одређен мириис по којем сам препознао особу?

Можда је чудно, али: немам појма. Све се одиграло тако брзо да се, уколико је и било степенасто и ланчано, слило и згуснуло у један тренутак, у којем сам истовремено осетио и видео да је то она и да је то заиста она.

Закључавала је врата собе одмах поред моје.

У њеном случају закључавање врата нема уролошке асоцијације, па је поље свих других асоцијација – соба, врата, индустрија намештаја, кревет – било широко и бујно као у пролеће после кишице. А ситуација глупа и смешна као у комедијама ренесансног им/нам писца из недалеког нам Дубровника. Ја у купаћим гаћама из 1970-их, она у хаљини за вечерњи излазак. О бонтонској загуљености и да не говорим: не познајемо се (нисмо представљени једно другом), ако је поздравим, испадам наметљив, но станујемо у истом хотелу, соба до собе, па ако је не поздравим, испадам сељак (у Медини кажемо „паор”). Јутарња лозинка „Шта нам раде кошаркаши?” не долази у обзир: изгледало би да мислим да је спавала с целим кошаркашким тимом који је оставила у соби. Дошмркнем јој нешто неодређено, што је могла да схвати и као поздрав и ноздрав, а бог те пита како је схватила, јер ми није одшкрнула ништа; сишла је низ степенице лангано и без проблема, а ја за њом, клепећући табанима, бос као орангутан.

Она за сто, ја у море: ја се купам, она вечера; запамтићу је како нон стоп једе, а витка и гипка. Не видим шта је поручила: глупо ми је да скачем из воде као голман у ватерполу да јој

вири у тањир; гањам траг сунца на води као мачка сенку свога репа, али узалуд: сунце ускоро запада иза једног од врхова око залива у планинском венцу а ја се враћам ка копну и видим, треба ли да кажем, да је Которица опет ишчезла као да уме да постане невидљива.

Одем у собу и обучем гаће за вечеру, те сиђем у ресторан и питам конобара шта ми препоручује, а он без оклевања предложи лигње на жару које је јако хвалила дама којој их је малочас послужило.

Није дакле само моја визија: Которицу виде и други! (Изузев ако је и конобар и цео залив у планинском венцу моја велика, глобална визија.)

После вечере одем и обучем гаће за шетњу те прошпацирам ривом, али узалуд тражим ишчезљиву даму од једног до другог краја насеља исплаженог дуж савијутка залива у планинском венцу. Ипак, осећам њено присуство, знам да је ту, да није отишла, да је не занимају дискаћи и касина у оближњим градовима, јер ми је јасно да она овде има неког важног посла, циљ и задатак, намеру и жељу, да је дошла специјално овде да уради нешто или дочека да јој се догоди. Међутим, ако је и тако, а убеђен сам да другачије не би могло бити, то је тајна, нешто што се дешава далеко од очију радозналосветла.

3.

Седим у башти најлокалиније кафане (ту се лока највише) с мештанима који испијају своје вечерње вино, а један од њих лозовачу с пивом, затим направим неколико ноћних снимака о заливу у планинском венцу, те одем у собу да прегледам своје белешке из музеја и архива (план сутрашњег рада зависи од резултата данашњег посла). Приближавајући се хотелу гледам напуштenu вилу која делује као шупаљ зуб у реду сјајних. На рецепцији – кунем се: не испланирано, јер нисам овисник детективских романа и филмова – приметим, запазим и укаширам, да је фах поред мога празан, без кључа, значи нема никакве тајне, Которица је после вечере – док сам ја јурио сунце у води – отишла у своју собу; зато сам је узалуд тражио на риви.

Пролазим испред њених врата тихо (на срећу нисам бос као слепоподне када су ми голи табани плескали по поду као да аплаудирам: сада ђон мојих сплитских сандала из 1980-их додирује патос нечујно као мачкове шапе); радо бих се сагнуо да завирим кроз њену кључаоницу да видим да ли гори светло, па већ и кренем да изведем почучањ, али осетим да ме неко отпозади гледа, те се кобајаги почешем по колону и погледам под пазухом – коњ без рет-

ровизора – иза својих леђа, и угледам њу како се пење уз степенице и вади кључ из своје торбе.

Ридикла ме зајебала!

Није оставила кључ на рецепцији, него га је понела са собом у ридикли. Намерно замагљује своје трагове; не би ме изненадило кад би и сада нестала као дим овде у ходнику. Али у труц, јок: стоји и чека да се померим испред њених врата да би могла да уђе у собу.

Импровизовани атак у насталој, свише директној ситуацији не долази у обзир: само бих покварио свој план, брижљиво скован за сутрашње јутро. Уђем у – своју – собу, закључам се и раширим папире по кревету (у хотелским собама је незгодно што нема нормалног писаћег стола: доминира кревет, јер се намештај предвиђа за нормалне госте који у хотелским собама раде нормалне ствари, а не мрцкељају папирима и белешкама из музеја и архива), али од рада – не само због недостатка нормалног стола – нема ништа, концентрација ми је равна нули, тачније: смер јој је поремећен (у Калазу кажемо „добило гелер”), уместо бележака о сликама и давно преминулим сликарима занимају ме шумови из суседне собе: звуци и паразвуци, ако се тако може рећи: звук који и није звук, који се не чује ухом него се слуги (али чиме?), нешто што у акустичкој димензији одговара мом визуелном открићу током вечерњег сликања: да планина и ноћу има сенку у води, што значи да је можда све обрнуто, сенке су стварност а свет је само њихов одраз наглавачке. Тако сам тумачио и шумове из суседне собе, зуц рајсфершлуса, спуштање воде у тоалету... Немам појма: паразвучне халуцинације су непрепричљиве; могао бих да о њима послужим само коментарима, али ни за њихово разрађивање нисам имао времена (а за напредну реконструкцију, сада – вративши се својој, после свега, у северној ми дијаспори кући – немам полазишта у сећању), јер су се догађаји – уколико их догађајима уопште можемо назвати – одиграли додуше не муњевито, али изненадно, на неочекиваном месту и на неочекиван начин.

Причини ми се да шумови из суседне собе не допиру кроз танак хотелски зид, него кроз прозор.

Знам да би требало да објасним: откуд сам знао да глас долази из суседне собе, а не, рецимо, са улице или из суседне (суседније)... Аха! Суседније – зграде? Из напуштне палате? Којешта: улица не долази у обзир пошто се моја и њена соба – наше собе – налазе на спрату (штавише у мансарди, уп. чворуге на моме челу), а нисам глув да не чујем да ли глас долази одоздо или одозго или с леве или десне стране; на-просто нема места (повода, узрока) за раз-

мишљање, глас може да допире само из суседне собе или – а то није алтернатива, него негативна потврда – из напуштене виле. А моја сусетка није у напуштenu ушла кућу, него у суседну собу. Својим очима сам то видео.

Крећем се на прстима: узимам јастук, припуњам се до прозора и седнем на под испод њега леђима наслоњен на зид: изнад мене у отвореном квадрату виси парче ноћног неба над заливом у планинском венцу. Плус мириси вечерњег медитерана.

Померивши главу, видим у небу нестварне силуете разрушеног крова пусте куће у суседству.

Сва срећа што сам већ одавно пушења баталио штетну ми (бившу) навику, јер не бих сада цигарети – једну да палим за другом – одолео, па би ме дим одао сусетки, коју бих, осећам, могао руком да ухватим у прозору до мога. Судећи по близини њеног гласа који чујем као да ми шапуће на уво, Которица стоји нагнута кроз прозор и разговара с неким у руинираној кући у суседној башти; саговорник се налази изричито у кући а не доле у башти; видим му сенку горе на спрату, отприлике у висини наше мансарде.

Мушкарац се шета пред зјапелим прозорним рупама које гледају на наше пенцере, и, сва је прилика, пуши: видим жеравацу на врху његове цигарете или цигаре (у Калазу и Медини кажемо „цигар“, па би овде било: „на врху цигара“); дим се лелуја као бела флека у тамним шупљинама камених контура.

– А шта нам раде кошаркаши? – пита мушкарац у тами.

– Побогу, конте, у ваше вријеме кошарка још није постојала.

– Видио сам вас како читате новине.

– Само огласе. Тражила сам оглас за парастос. У ствари чекала сам поруку. – Пауза. – И вас.

Фрајер певуши; не баш „О соли мијо“, али тако нешто; не знам да ли иронично или сентиментално.

– Чекала сам вас како смо се били догово... како сте ми обећали... Да ћемо, када истекну три вијека жалости... када будете опет слободни... Надала сам се да ће послуже њеног парастоса бити одмах наше вјенчање... Данас је тај био дан. Нијесте дошли, конте.

– Не смијем да напустим вилу. Грабе се за њу. Разнијело се да је продајемо.

– Ако се не будемо вјенчали, бојим се да наше дијете, као ванбрачно, неће бити признато као насљедник.

– Хм. Гледајте: предомислио сам се. Стрпите се још мало. Дођите идући пут, кроз триста љета.

– Не булазните, конте. Наше вријеме тече друкчије. Не могу чекат толико. И овако има ко буљи у мене као зубатац. Овде у хотелу. Можда је агент.

– Халуцинирате. Свиђате му се једноставно.

– Ма какви. Да му се свиђам, већ би нешто предузео. Имао је прилике мали милион. Нема сумње: агенат. Ко зна какви. Ваљда се бави некретнинама.

– Испровоцирајте га ако сумњате. Можда је само мула.

– Гарантовано. Али оканимо се глупости, конте. Без обзира на све, ја не могу више чекаати. Обећајте ми да ћете сјутра доћи по мене.

– Жао ми је, вјерујте. Не долази у обзир. Сазнао сам да сте ви кћерка далматинског пирата који је толико пута покушао да нам отме благо, сабљом и пушком, без успјеха. Сада хоћете да постигнете то ви... да не лајем, чиме... вјенчањем.

– Али схватите: нијесам ја у питању, него насљедник. Ваше дијете.

– Вашим посредством: јок.

– У том случају...

Џукела. Пас луталица који увече на риви упада у кафане и тражи од вечеравајућих гостију залогоје, залаје очајнички, болно, као да су га полили врелом водом. А ја се смрзео: на небу се просуло хладно светло као да се Месец помолио иза облака, што је немогуће, односно све и да је изашао, Месец не значи ништа, јер је млад, прави балавац, беба, то знам с ноћних фотографија (уп. чудна сенка планине у води); можда се упалила нека звезда, мада је светло изразито месечасто, сребрнасто бледо и хладно, па се језим од свежине, те испружим руку да се покријем барем чаршавом, али дохватим само мали тепих пред купатилом, и најзад схватим да лежим на поду под прозором, глава на јастуку, ноге под креветом, а напољу – свиће.

4.

Перем зубе муњевитом брзином као јунаци Чаплинових филмова, те скочим у јутарње гаће и сјурим до киоска да купим новине.

Чекам отварање терасе за доручак као да стојим у реду (мада сем мене никог нема још на риви). Седам на своје место у кафани и стављам новине на ивицу стола – близу њеног. Јутарња панорама залива у планинском венцу је опојна: препород и вечност у истом тренутку, лака лепршавост јутарње чистоће и тешка непомичност вековних контура. Полако стижу мештани с којима сам синоћ пијучкао, долазе да попију своју јутарњу кафу, а један од њих лозовачу с пивом; поздрављају ме и ортачки намигују: сакривају своје новине, читају их кришом под столом, како сам их синоћ био замолио.

Умусан од пекмеца умијем се у јутарњем мору, нагледам се панораме све чвршћих обриси и надишем се сланога ваздуха – чекајући моју сусетку да сиђе на доручак: али узалуд. Мештани се већ разишли у лов на муштерије за прелазак чамцем на мала острва (или да негде комотно као људи прочитају новине), сви гости из хотела били већ на доручку и отишли, неки у шетњу, други на купање, само моје Которице нема (у Калазу и Медини кажемо „ни од корова“).

Па добро: ако се синоћ дуго зезала у прозору, ваљда још спава. Уосталом доручак се служи до једанаест; људи на летовању не устају с петловима. Седим и испијам трећи чај од хибискуса (ускоро ћу морати да пишким: чај је опаснији него пиво); новине не смем да пишем, треба да леже на столу као удица; немам дакле шта да читам, нисам понео своје белешке, а штета, јер сам их синоћ баталио, па бих могао да искористим ово време док чекам њу овде као стража.

Полазим по своје папире у собу; узимам кључ на рецепцији, и – у фаху поред мога – угледам њен кључ!

Кретен: синоћ сам, изгледа, заспао пре расплета ствари. (Штавише: у неким тренуцима мислим да сам све то само сањао.)

Није ми више до папира и бележака; нека музеј и архив чекају до сутра.

Враћам свој кључ који сам тек узео, а рецепционерка ме гледа и смешка се: биће бура, сви осећамо притисак; има ко се понаша чудно, гошћа са мансарде је напустила хотел усред ноћи, изненада и – рецепционерка би рекла – хистерично: сишла је с кофером после поноћи, бацила кључ на пулт и тражила такси. „Или боље чамца!“ – цитира је рецепционерка, имитирајући чак и узрујане гестове, затим се чуди када види како климам главом.

Силазим да попијем још један теј и размислим о ребусу, али нисам паметан: у проналажењу решења или барем објашњења спречава ме немоћ да размрсим конце јаве и сна: сигурне јаве и сигурног сна; јер можда нисам сањао ја, или само ја, него она (и она), па је бунчала у сну, а мушки глас је допирео до мене из њеног сна, што је физички наизглед немогуће, али откад сам видео ноћну сенку планине у мору... ништа није сигурно.

Тада ме женски ослови глас:

– Опростите, да ли смијем да погледам часком ваше новине?

Подижем главу и угледам пегаву плавушу с прнастим носом и онижег раста (у Калазу и Врању кажемо „сниска“, у Медини: „педаљ па дупе“). Којне бермуде с хозентрегерима (у Калазу кажемо „чакшире с кантаром“) пародирају тиролску ношњу. Туристички ранац бацила поред суседног – „њеног!“ – стола: допутовала је у овом тренутку.

– Извините: вољела бих да погледам огласе: занима ме када почиње маскенбал.

– Изволите. Ја их ионако не читам.

Узима новине и седа – часна реч! – за мој сто (истина, понавља да жели да прелети само огласе); чита последњу страницу, а ја на насловној страни угледам фотографију моје тајанствене (бивше) сусетке.

„Опљачкала цијелу Ривијеру“ – дречи главни наслов. Једва чекам да прћаста туристкиња процуња огласе и оде за свој сто; толико сам узбуђен да пропуштам прилику да је позовем на пиће; бацам се на новине као смук (а она ме гледа као теле: малочас сам рекао да их не читам).

Сазнајем да је моја (бивша) сусетка систематски опљачкала насеља испод залива у планинском венцу: тај део обале мештани зову Ривијером. Пајкани су јој били већ у трагу када је нестала на необјашњив начин, на очиглед лицајаца: угледали су је у аутобуској станици, али док су паркирали и поскакали из кола, она је ишчезла; а возач тврди да није скидао очи са ње. Ипак је нестала. А пошто су јој траг изгубили у аутобуској станици на линији за залив у планинском венцу, претпостављају да се пребацила на ово подручје. Специјализована је на старије и богате мушкарце, по могућству удов-

Српска основна школа у Батањи

Радови ученика из Батање

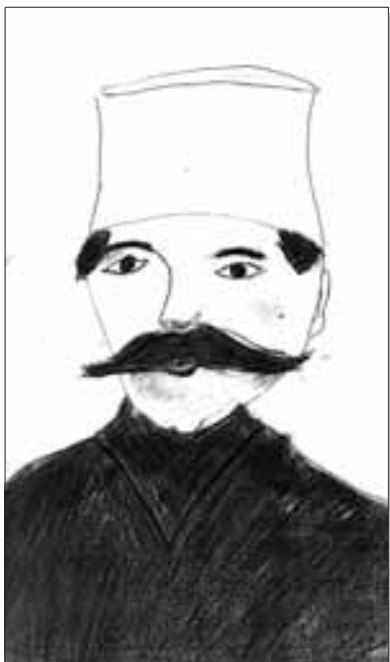
Моја породица

Зовем се Дора Богнар, имам једанаест година и ученица сам шестог разреда. Живим у Батањи. Моја мама се зове Жужана Немет. Она има плаву косу, зелене очи и није нарочито висока. Мој тата се зове Тибор Богнар, има црну косу и смеђе очи. Он је ватрогасац, а мама је наставница.

Мој брат и сестра су старији од мене. Братовљево име је Балаж, а сестрино је Бјанка. Бјанка лепо црта, па сви људи хвале њене цртеже.

Ово је моја породица и ја сам срећна што сам део ње.

Дора Богнар
6. разред

Вук Караџић, Анет Роцков 4. разред

Најдраже биће

До сада нисам упознао никог кога бих волео као моју сестру. У болници сам је први пут видео, када се родила. Ја никада нећу заборавити онај тренутак када сам је први пут видео у маминим рукама. Већ тада сам знао да ћу је увек волети.

Када је била мала имала је лепу, дугачку косу боје злата. Има лепе смеђе очи, лепо јој је лице. Моја сестра се лепо понаша, не шминка лице, ни очи, ни уста. Врло пристојно разговара са старијима од себе. Добра је ученица и редовно ради домаће задатке.

Сви наши пријатељи кажу да је добра девојчица и ја не желим ништа више у животу него да имам овакву сестру.

Роберт Буларда
8. разред

Сусрет са познатом личношћу

Банатски сабор одржан је у Десци 16. октобра ове године. Програм је почео у седам сати увече. У програму су учествовали: КУД „Банат“, КУД „Дунав“ и КУД „Дукат“. Мени се приредба веома допала, поготово што смо и ми Батањци учествовали.

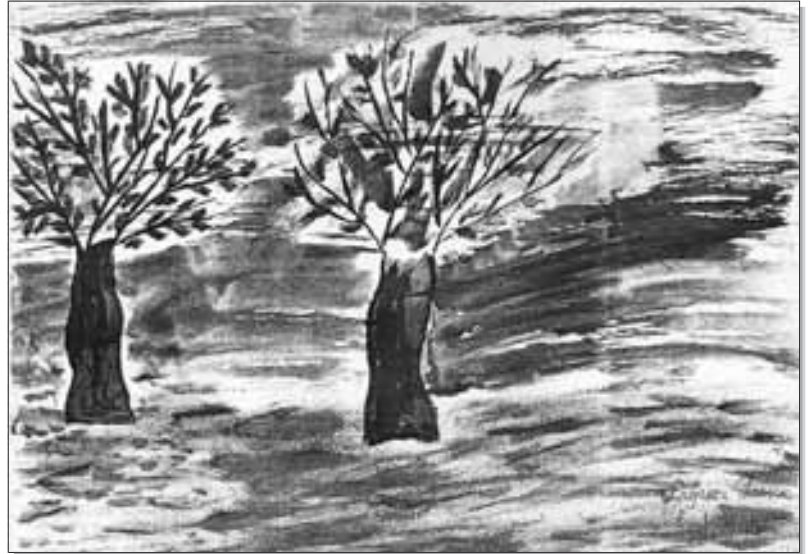
Када је завршен програм, отишли смо у ресторан на вечеру. До поноћи је трајало весеље. Била сам веома срећна када сам угледала особу са телевизије. То је био Мило из популарне емисије „Свет стварности“. Био је тако љубазан, па је мојим другарицама и мени испунио жељу и дао аутограм.

Уморни, али и задовољни, у поноћ смо кренули кући.

Ивет Алмаш
5. разред

Руже, Дора Богнар 6. разред

Јесен, Бијанка Ромак 8. разред

Рибљи свет, Ђеџи Њари 4. разред

Занимљивости

Биолози са Универзитета у Кенту закључили су, испитујући 690 породиља, да жене које на живот гледају ведро чешиће рађају мушку децу него женску.

Сваког секунда барем стотину громова удари о земљу.

Стручњаци са Тафт универзитета закључили су да особе које једу бели хлеб добијају наслаге сала посебно око струка.

Начуници из Насе претпостављају да су пре три и по милијарде година Сунчеве честиче просто „одувале“ воду са планете Марс.

Недалеко од шпанске вароши Риодиве археолози су нашли остатке највећег досад познатог диносауруса на европском тлу. Овај примерак сауропода био је дугачак 35 метара, тежио је око 50 тона и живео је пре 130 милиона година.

Изводећи 1938. године радиодраму „Рат светова“, Орсон Велс је унео огромну панику у домове многих Американаца. Велики део Амера је заиста поверовао да је започела инвазија ванземаљаца.

Зими на Антарктику живи око хиљаду људи. Лети се тај број становника Јужног пола повећа отприлике два пута.

Женке морских лавова (једна врста фоке) бремените су 364 дана током године.

Веровали или не, на Исланду се у „Пица хату“, ланцу ресторана брзе хране, којих има и у Мађарској, служи и пита од ирвасовог (врста северног јелена) меса!

Пре 150 година Теодор Павловић (1804-1854) покретач и уредник пештанског „Сербског летописа“, „Сербског народног листа“ и „Сербских народних новина“ умро је, оболевши душевно, 12. августа 1854. у Карлову.

Познати и прослављени српски песник прве половине XIX века Сима Милутиновић Сарајлија (1791-1847) је по Вуку био „луд човјек“. Милутиновић је сам говорио о свом „безумију и махнитости“. Био је велики фантаста и занесењак. Једном приликом успео је да познатог немачког преводиоца српских песама Герхарда увери да су сви римски песници носили српска имена.

Српски ђачки дом у Будимпешти

Отворена изложба пештанско-будимских српских новина прве половине XIX века

Приредба поводом 200. годишњице рођења Теодора Павловића у Српском ђачком дому у Будимпешти

Ове године обележавамо 200. годишњицу рођења Теодора Павловића (1804-1854), издавача и главног уредника бројних пештанских српских листова прве половине XIX века. У складу са овом облетницом у Српском ђачком дому је 30. новембра одржан краћи програм и уједно је отворена изложба насловних страна српских новина из преддуковског доба. Том приликом прочитани су фрагменти о историјату почетака српског новинарства у Пешти и Будиму. Учесници су били чланови литерарне секције Српског ђачког дома: Сања Докић, Мина Ђокић и Јелена Павловић. Најсажетије је о овој теми писао Стојан Вујичић у својој књизи „Срби у Будиму и Пешти“ која је послужила као одлична грађа за ово литерарно вече. Изложбу је осмислио и реализовао

књижевник Драгомир Дујмов који је уједно и управник српског колегијума. Он је у свом говору говорио о књижевно-језичким приликама Срба у Пешти и у аустријској монархији уопште. Посебно је обратио пажњу на специфичности славеносербског језика као тадашњег стандардног и књижевног језика српске интелигенције.

Затим је Драгомир Дујмов прочитао неке занимљиве детаље новинских чланака чији је уредник био Теодор Павловић. Након тога је текст „Сербског народног листа“ написан на славеносербском, појаснио публици која се тако упознала са занимљивостима и приликама оног доба.

Изложба је тиме отворена и моћи ће да се види током целе године, пошто ће урамљене насловне стране српских листова послужити

као стална поставка у Српском ђачком дому. Ваља навести да је том приликом главни уредник „Гимназијалца“ Јелена Евђенић,

уручила директорки Катици Руснови број школског листа, који је поред редовних извештаја о животу наших гимназијалаца објавио и фотокопију насловних страна појединих српских листова који су излазили у Пешти у првој половини XIX века, а чији је уредник био Теодор Павловић.

-сас

Ово вероватно нисте знали!

Један од најпознатијих српских књижевника Милош Црњански (1893-1997), који је рођен у Мађарској, током свога изгнанства у Лондону завршио је филмску школу. После Другог светског рата, будући да је био незапослен, Црњански је као ванредни студент у Лондону завршио струку сценаристе. Први сценарио био је заправо прерада сопственог романа „Кап шпанске крви“. Као у старим бајкама, моћна продуцентска кућа је за ситне паре откупила сценарио по којем је касније снимљен филм о познатој Лоли Монтез у главној улози са популарном француском глумицом – Мартин Карол. Гледајући тај филм Црњански је јасно препознавао детаље који су преузети из његовог сценарија. Очајни српски емигрант, Милош Црњански, покренуо је парницу у вези заштите ауторских права. Међутим, он је већ на самом почетку био хладно и глатко одбијен. Сценарио је Црњанском, мада за мале паре, већ одавно био исплаћен, па је тако велики хонорар и сва освојена слава припала новом власнику.

Велики руски књижевник Лав Николајевич Тостој (1828-1910) није много обожавао свога ко-

легу Фјодор Михајловича Достоевског (1821-1881). У једном писму Толстој овако пише: „Изгледа да сте били жртва лажног схватања о Достоевском. Не само Ви, цео свет је увеличао његов значај, и то га је увеличао шаблонски, уздигнувши га на степен пророка и свеца, њега, човека који је умро у фази кад је у њему најјаче пламтела борба између добра и зла. Он је дирљив, занимљив, али подићи га као споменик и као пример потомству, човека који је сав борба – не иде.“

Чак и највеће личности светске литературе понекад су показивале веома чудне видове испољавања сујете. Веровали или не, Лав Толстој је терао своју супругу Софију Андрејевну да му чита његов дневник где је хвалишао своју љубавну моћ.

Познати амерички рокер Елвис Присли (1935-1977) стално је око врата на ланчићу носио крст и Давидову звезду. Када су га упитали зашто носи два верска обележја, Елвис је одговорио: „Желим по сваку цену да одем у рај. Не бих волео да не будем примљен само због техничких разлога!“

Признања Задужбине Јакова Игњатовића српским књижевницима

Повеља признања с медаљом књижевницима Милосаву Тешићу и Сави Бабићу

Задужбина Јакова Игњатовића у Будимпешти, коју су основали српски интелектуалци у Мађарској у циљу неговања српске књижевности, очувања српске књижевне и уметничке баштине у Мађарској, као и унапређења српско-мађарских књижевних, уметничких, културних и духовних веза и рарадње, поводом дана рођења (8. децембар) књижевника Јакова Игњатовића (1822-1889), родом из Сентандреје, и ове године је доделила повеље признања с медаљом.

Награда за животно дело додељена је песнику Милосаву Тешићу (Бајина Башта, 1947), посебно за песничке збирке тематски везане за Велику сеобу и северно расејање („Прелест севера”, 1995, „Прелест севера, Круг рачански, Дунавом”, 1996. и „Круг рачански, Дунавом”, 1998).

Награда за животно дело додељена је књижевнику Сави Бабићу (Палић, 1934), посебно за изванредне и многобројне преводе мађарске књижевности на српски језик, и за монографије и студије из области превода као књижевне појаве.

Сви награђени уз повељу признања добијају медаљу са ликом Јакова Игњатовића – дело вајара Небојше Митрића (1931-1989).

Повеље са медаљама ће се предати награђенима у Сентандреји, родном граду Јакова Игњатовића.

Будимпешта, 8. децембра 2004.

Задужбина Јакова Игњатовића
Будимпешта – Мађарска

Тематско вече ССБ

„Косовске сузе”

Српска самоуправа у Будимпешти срдачно позива све људе добре воље и све оне који су својим прилогом потпомогли хуманитарну акцију на тематско вече „Косовске сузе” 16. децембра у 18.00 сати. Том приликом ће у Српском клубу бити уречена новчана помоћ представницима Координационог центра СЦГ за Косово и Метохију.

Присутни ће, такође, бити обавештени о тренутном стању Срба на Косову и Метохији. У току вечери одржаће се и пројекција документарног филма о косовским приликама.

Слава св. Николе у XVIII кварту

Српска самоуправа XVIII кварта срдачно позива све заинтересоване на јавно заседање самоуправе које ће се одржати **18. децембра 2004. године са почетком у 17 сати**. Након тога следи прослављање славе св. Николе са почетком у **18 сати** у Дому културе „Kondor Béla” (Kondor Béla Művelődési Ház, XVIII ker. Kondor Béla sétány).

Адреса и телефони Уреда за националне и етничке мањине у Мађарској

Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal
elérhetőségei:

Cím: 1085 Budapest, Baross u. 22-26.

Közvetlen telefonszámok: (+36-1)

Heizer Antal elnök	266-6307
Popovics György elnökhelyettes	266-0577
Nemzetközi kapcsolatok	266-5542
Gazdasági ügyek	266-6347

Központi telefonszámok: (+36-1)

266-6238
266-6253
266-6343
266-6342

E-mail: titkarsag@nekh.gov.hu, nekh.titkarsag@mail.datanet.hu

Традиционални Божићни програм у Десци

У организацији КУД БАНАТ одржаће се Божићни програм у Десци, у Сеоском дому **7. јануара 2005. са почетком у 19 сати**.

Први српски устанак

Изабрана библиографија из фонда Библиотеке ССМ

1. КАРАЦИЋ, Вук Стеф.: Српска историја нашег времена. Београд: Нолит, 1972.
2. Казивања о Српском устанку 1804. Приредио Драган Самарџић. Београд: Српска књижевна задруга, 1980.
3. Српска национална револуција у казивању Вука Стефановића Карацића. Приредио Вукашин Станисављевић. Горњи Милановац: Дечје новине; Приштина: Јединство, 1987.
4. ЋОРОВИЋ, Владимир: Историја Срба. 3. део. Београд: БИГЗ, 1989. стр. 16-36.
5. РАНКЕ, Леополд: Српска револуција. Превео Огњан Радовић. 2. изд. Београд: Српска књижевна задруга, 1991.
6. Историја српског народа. Књ. 5. Од Првог устанка до Берлинског конгреса: 1804-1878. Т. 1. Написали Владимир Стојанчевић, ... итд. 2. изд. Београд: Српска књижевна задруга, 1994. (Први српски устанак 1804 и ратовање Срба с Турцима 1804-1813. године...) стр. 25-86.
7. СТЕВАНОВИЋ, Миладин: Први српски устанак. Горњи Милановац: Дечје новине, 1994.
8. СТОЈАНЧЕВИЋ, Владимир: Први српски устанак: огледи и студије. Београд: Новинско издавачка установа „Војска”, 1994.
9. Илустрована историја Срба – Illustrated History of the Serbs. Књ. 9. Први српски устанак – The First Serbian Uprising / приредили Александар Фотић, Никола Косовац. Београд: Литера, 1995.
10. ЈАНЧИКИН, Јован: Први српски устанак у народној књижевности. Будимпешта: Издан, 1996.
11. ЈЕЛЛАВИЋ, Барбара: A Balkán története. 1. köt. A 18. és 19. század (Angolból fordította Bérces Tibor). Budapest: Osiris, 1996. (A szerb forradalom) p. 178-187.
12. БОАРОВ, Димитрије: Политичка историја Војводине: у тридесет прилога. 2. изд. Нови Сад: ЦУП, 2001. (Буђење националне свести и први српски устанак) стр. 45-52.
13. ГЛЕНИ, Миша: Балкан: 1804-1999: национализам, рат и велике силе. Део 1. Београд: Б 92, 2001. (Сеча кнезова: српски устанци и Отоманско царство, 1804-30) стр. 17-37.
14. Европа и српска револуција: 1804-1815. Уредник Чедомир Попов. Нови Сад: Змај, 2004.
15. КОВАЧЕВИЋ, Душко: 1804: Први српски устанак. Нови Сад: Змај, 2004.
16. МАЈДАНАЦ, Боро: Народна скупштина Србије. Од обичајне установе до савременог парламента: 1804-2004. (2. измењено и допуњено изд.) Београд: Народна скупштина Републике Србије: Архив Србије, 2004. (Народна скупштина као обичајна установа у Србији: 1804-1858) стр. 9-17.
17. СТЕПАНОВИЋ, Милан – ШУМОЊА, Раде: Сомборски Срби и Први српски устанак. Сомбор: Међу јавом и међ сном: Меморија: Историјски архив, 2004.
18. Виш Србије по небу ведроме: песме о бојевима и јунацима Првог српског устанка. Приредио: Драгомир Брјаковић. 2. допуњено изд. Београд: Српска књижевна задруга: Београдска књига, 2004.

Тражи се бибиситерка

Потребна поуздана особа за чување једноипогодишње девојчице. Централна локација, повољни услови. Детаљније информације на тел: 06/30-297-44-34.

Недељни лист Срба у Мађарској.
Адреса: Srpske narodne novine, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретар редакције: Милица Вукајловић. Оснивач и

издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Роцков. Финансира се на основу мањинског закона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансиријер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес Кфт. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. – Технички руководиоцац: Карољ Сабо. ✦ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.comp-press.hu/cnn2000 E-mail: stepanov@freemail.hu

HU ISSN 1215-072 x

Протојереј др Радомир Поповић

Кратак преглед Српске Цркве кроз историју

Уједињење и васпостављање Српске Патријаршије

Први светски рат се завршио 1918. године. На рушевинама Аустроугарске и европског дела Турске поникле су нове проширене државе. Створена је први пут у историји Јужних Словена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. У мају 1919. у Београду су се састали епископи свих делова некадашње Пећке патријаршије и прогласили, сада у новој држави, духовно и административно јединство. Стекли су се сви услови да некадашња Пећка патријаршија, укинута далеке 1766. год. буде обновљена. Нова државна власт на челу са краљем Петром I дала је сагласност.

Српска црква се обратила Цариградској патријаршији као мајци цркви и упознала ја са новим околностима у којима се нашла, а са жељом да се патријаршија обнови. Васељенска патријаршија је то одобрила, издала је одговарајући Томос. Одржан је потом Архиепископски сабор у Сремским Карловцима 30. августа / 12. септембра 1920. на дан Сабора српских светитеља, на коме је донета одлука да се Српска црква уздигне на степен патријаршије. Први српски патријарх обновљене Патријаршије био је митрополит Србије Димитрије (Павловић) (1920-1930). Устоличен је у Београду исте године, а у манастиру Пећка патријаршија 1924. У време патријарха Димитрија основано је неколико нових епархија, Богословски факултет у Београду и Загребу и богословија у Битољу.

У време патријарха Варнаве (Росић) (1930-1937) донет је Црквени устав (1932). Основане су Загребачка и Мукачевско-прашеска епархија. Између 1931. и 1947. Српска црква је имала 27 епархија и викаријат у Складру. Црквени живот је покренут у свим областима. Подигнута је данаш-

ња зграда Патријаршије у Београду, као и манастир Ваведење у Београду и многи храмови. Започет је и храм Светог Саве у Београду (1935). Патријарх Варнава се одлучно успротивио великим привилегијама римокатоличке цркве у Југославији (конкордатска криза), које су ишле на штету православних и осталих вероисповести. Преминуо је изненада ноћу 23-24. јуна 1937. године у време изгласавања Конкордата у Народној скупштини. Свети архиепископски синод је такође био против владиног предлога. Касније је влада повукла Конкордат. Патријарх Гаврило (Дожић) (1938-1950) саградио је Патријаршијску библиотеку у Сремским Карловцима и зграду интерната за студенте теологије на Карабурми у Београду. Убрзо је избио Други светски рат. Патријарх и Синод су били против приступања Тројном пакту. У току овога рата (1941-1945) убијени су: митрополит дабробосански Петар, епископ бањалучки Платон, епископ горњокарловачки Сава, чешкоморавски Горазд. Убијено је 515 свештеника, монаха и вероучитеља. Године 1942. мошти св. кнеза Лазара и других светитеља пренете су из фрушко-горских манастира у Београд. Патријарх Гаврило је био заробљен, најпре у манастиру Раковици, Војловици, а затим у логору Дахау у Немачкој. За све време рата, до повратка, замењивао га је Свети синод са скопским митрополитом Јосифом (Цвијовићем) на челу. По завршетку Другог светског рата Српској цркви није исплаћена ратна штета од 3.311.637.509 динара. Комунисти су Цркву одвојили од државе, одузели јој око 70.000 хектара земље и 1.180 зграда, које су вределе осам милијарди динара. У доба патријарха Викентија (1950-1958) притисак комуниста на Цркву био је велики. Године 1952. Богословски факултет је избачен са Београдског универзитета због

Фото: Иван Јакшић

патријарховог одбијања и одуговлачења да се размотри такозвано питање „Македонске цркве”. Он је изненада преминуо 1958. године. Патријарх Герман (1958-1990; +1991) је најдуже од свих црквених поглавара био на челу Цркве. Основане су нове епархије: Западноевропска (1969), Аустралијска (1973), Врањска (1975) и Канадска (1983). Обновиле су рад богословије у манастиру Крки и Сремским Карловцима, настављени су радови на новом храму светог Саве у Београду (1985), саздана је нова зграда Богословског факултета у Београду, обновљени многи часописи и црквени листови. Догдила су се и два раскола: у Америци (епископ Дионисије Милivoјевић) 1963. године и раскол епархија у Јужној Србији (такозвана Македонска православна црква у

Скопљу). Амерички раскол је зацељен 1992. године. Патријарх Павле (Стојчевић) од 1990. год. најпре је изгладио раскол наше Цркве у Америци 1992. а затим се приступило оснивању неколико нових епархија: Британско-скандинавске, Средњоевропске, Милешевске, Бихаћко-петровачке, Осјечко-пољске и Западноевропске. Распад Југославије и рат на подручју Босне и Херцеговине (1992-1995) и у српским крајинама донео је много зла како народу тако и Цркви. Створена је Савезна Република Југославија (од Србије и Црне Горе). Већина епархија у западним српским земљама добрим делом су у рату опустеле, народ је расељен, а цркве и манастири разорени. Обновљена је Богословија на Цетињу (1992).

Преподобни Авва Доротеј

ПОСТ

У Закону пише да је Бог наредио синовима Израилевим да сваке године дају десетину од свега што су стекли, и чинећи тако, они су имали благослов у свим својим пословима. Знајући ово, Свети апостоли су установили и дали нам као помоћ и као добротинство нашим душама нешто још веће и више – да одвајамо десетак и од самих дана нашега живота и посвећујемо га Богу да бисмо и ми на тај начин добили благослов за сва наша дела и сваке године чистили грехе, учињене током целе године. Тако расудивши апостоли су нам осветили од 365 дана у години

ових седам недеља четрдесетнице. Бог је ове свете дане дао ради тога да, ако се неко пажљиво потруди са смиреноумљем, побрине се о себи и покаје за своје грехе, буде очишћен од грехова које је учинио у току целе године. (...)

Али не треба имати меру само у храни него се треба уздржавати и од сваког другог греха, да би, као што постимо утробом, постили и језиком. Такође треба постити и очима, тј. не гледати сујетне ствари, не давати очима слободу и ни на кога не гледати бестидно и слободно.

(Из књиге „Добротољубље”)